



## Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

---

### Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2013/14:198 Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering och tre motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också 37 motionsyrkanden om diskrimineringsfrågor från den allmänna motionstiden hösten 2013.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i diskrimineringslagen (2008:567). Förslaget innebär att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet föreslås gälla för alla samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållande av bostäder. När det gäller arbetslivet föreslår regeringen att den som gör en förfrågan om arbete ska vara undantagen från förbudet. I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla för privatpersoner eller för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. Undantaget för små företag ska gälla också på hälso- och sjukvårdens område. I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla om det krävs åtgärder beträffande fastigheter och byggnadsverk som går utöver de krav på tillgänglighet och användbarhet som har ställts i bygglov eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnadsverket.

I propositionen föreslås också att ordet funktionshinder i diskrimineringslagen, lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen (2010:800) och lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare ersätts med ordet funktionsnedsättning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

I följdmotionerna föreslås bl.a. att riksdagen ska avslå förslaget om undantag för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare och att riksdagen ska tillkännage för regeringen att förslaget bör avskaffas. Följdmotionerna tar även upp kraven på att ekonomiska förutsättningar och varaktighet ska vägas in vid bedömningen av vilka åtgärder som

ska anses skäligen. Vidare föreslås tillkännagivanden till regeringen om att införa av ett andrahandsansvar för den som hindrar att åtgärder vidtas och om en utvärdering av reformen senast inom fem år.

I motionsyrkandena från den allmänna motionstiden lämnas förslag om bl.a. förbyggande arbete mot diskriminering, diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och diskrimineringsersättningen.

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att i diskrimineringslagen införa bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en ny form av diskriminering. Utskottet anser över lag att det är ett väl avvägt förslag. Utskottet föreslår dock att riksdagen avslår förslaget i de delar det avser ett undantaget för företag inom hälso- och sjukvårdsområdet med färre än tio arbetstagare. Hälso- och sjukvårdsområdet hör enligt utskottet till välfärdens kärna. I avvägningen mellan företagens behov och enskilda människors behov av en hälso- och sjukvård som inte brister i tillgänglighet, anser utskottet att näringslivets behov bör få stå tillbaka. Utskottet ställer sig vidare bakom regeringens förslag att ordet funktionshinder ska ersättas med ordet funktionsnedsättning i ett antal lagar.

Utskottet anser således att riksdagen bör anta regeringens lagförslag utom i de delar det avser ett undantag för företag med färre än tio arbetstagare inom hälso- och sjukvårdsområdet. Det innebär att utskottet tillstyrker proposition 2013/14:198 punkterna 1 delvis och 2–4 i sin helhet samt tillstyrker ett motionsyrkande från Miljöpartiet i sin helhet och två motionsyrkanden från Socialdemokraterna respektive Vänsterpartiet delvis. Utskottet avstyrker övriga yrkanden som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår även att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

I betänkandet finns 21 reservationer och ett särskilt yttrande.

# Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden.....	11
Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering.....	11
Rättslig bakgrund.....	11
Propositionen.....	14
Motionerna.....	18
Utskottets ställningstagande.....	20
Skälighetsbedömning.....	24
Undantag för privatpersoner.....	27
Undantag för bostäder.....	28
Andrahandsansvar.....	29
Tillgänglighet för vissa särskilda grupper.....	31
Utvärdering.....	33
Förebyggande arbete mot diskriminering m.m.....	34
Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet.....	38
Diskriminering i arbetslivet.....	41
Diskrimineringsombudsmannen.....	42
Diskrimineringsersättningen.....	44
Reservationer.....	46
1. Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare, punkt 1 (S).....	46
2. Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare, punkt 1 (MP, V).....	47
3. Undantag för företag med färre än tio arbetstagare i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, punkt 2 (M, FP, C, KD).....	48
4. Annan modell för skälighetsbedömningen, punkt 4 (MP, V).....	49
5. Varaktighet som en del av skälighetsbedömningen, punkt 5 (MP, SD, V).....	50
6. Ekonomiska förutsättningar som en del av skälighetsbedömningen, punkt 6 (MP, V).....	51
7. Undantag för privatpersoner, punkt 7 (V).....	52
8. Undantag för bostäder, punkt 8 (MP, V).....	53
9. Andrahandsansvar, punkt 9 (MP, V).....	53
10. Tillgänglighet för vissa särskilda grupper, punkt 10 (MP).....	54
11. Utvärdering, punkt 11 (S, MP, V).....	55
12. Likabehandlings- och mångfaldsplaner, punkt 12 (MP, V).....	56
13. Förebyggande arbete mot diskriminering i övrigt, punkt 13 (MP).....	57
14. Förebyggande arbete mot diskriminering i övrigt, punkt 13 (SD).....	58
15. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 14 (MP, V).....	59
16. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 14 (SD).....	60
17. Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering, punkt 15 (V).....	61

18. Kritiska analyser vid rekrytering, punkt 16 (MP, V).....	62
19. Förbud mot frågor om planerade barn, punkt 17 (S, MP) .....	62
20. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 18 (S).....	63
21. Diskrimineringsersättningen, punkt 19 (V).....	64
Särskilt yttrande .....	65
Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering, punkt 15 (MP).....	65
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag .....	66
Propositionen .....	66
Följdmotionerna.....	66
Motioner från allmänna motionstiden 2013/14 .....	68
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag .....	73

## Utskottets förslag till riksdagsbeslut

### 1. Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare

Riksdagen antar 2 kap. 12 c § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567). Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 i denna del, 2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 1 och 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 1.

*Reservation 1 (S)*

*Reservation 2 (MP, V)*

### 2. Undantag för företag med färre än tio arbetstagare i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) i de delar det avser 2 kap. 13 c §,

b) antar 6 kap. 1 § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) med den ändringen att hänvisningen ”13 c,” utgår. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 2 och

bifaller delvis proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 i denna del och

2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 2.

*Reservation 3 (M, FP, C, KD)*

### 3. Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,

2. lag om ändring i lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen,

3. lag om ändring i skollagen (2010:800),

4. lag om ändring i lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:198 punkterna 1 i denna del och 2–4 samt avslår motionerna

2013/14:C260 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2,

2013/14:So252 av Roland Utbult (KD) yrkande 2,

2013/14:So491 av Roza Güclü Hedin (S) yrkande 2,

2013/14:So602 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) yrkande 3,

2013/14:A209 av Hillevi Larsson (S),  
2013/14:A234 av Billy Gustafsson (S),  
2013/14:A255 av Thomas Strand (S) och  
2013/14:A321 av Marietta de Pourbaix-Lundin (M).

**4. Annan modell för skälighetsbedömningen**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och  
2013/14:So456 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1.

*Reservation 4 (MP, V)*

**5. Varaktighet som en del av skälighetsbedömningen**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 4 och  
2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 3.

*Reservation 5 (MP, SD, V)*

**6. Ekonomiska förutsättningar som en del av skälighetsbedömningen**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5 och  
2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 5.

*Reservation 6 (MP, V)*

**7. Undantag för privatpersoner**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3.

*Reservation 7 (V)*

**8. Undantag för bostäder**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 6.

*Reservation 8 (MP, V)*

**9. Andrahandsansvar**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 7 och  
2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 4.

*Reservation 9 (MP, V)*

**10. Tillgänglighet för vissa särskilda grupper**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 6,  
2013/14:C260 av Jan Lindholm (MP) yrkande 7,  
2013/14:A237 av Hillevi Larsson (S),  
2013/14:A258 av Catharina Bråkenhielm (S) och  
2013/14:A395 av Tina Ehn m.fl. (MP).

*Reservation 10 (MP)*

## **11. Utvärdering**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 3.

*Reservation 11 (S, MP, V)*

## **12. Likabehandlings- och mångfaldsplaner**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 9.

*Reservation 12 (MP, V)*

## **13. Förebyggande arbete mot diskriminering i övrigt**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 7,  
2013/14:U297 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkande 3,

2013/14:A221 av Stefan Svanström (KD),

2013/14:A345 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S),

2013/14:A350 av Teres Lindberg (S) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:A407 av Mattias Karlsson (SD).

*Reservation 13 (MP)*

*Reservation 14 (SD)*

## **14. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 3,

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 14 och 16,

2013/14:A262 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V, MP) yrkande 3,

2013/14:A353 av Mattias Karlsson och David Lång (båda SD) yrkandena 1–3,

2013/14:A364 av Mattias Karlsson och Sven-Olof Sällström (båda SD) och

2013/14:A380 av Abir Al-Sahlani (C).

*Reservation 15 (MP, V)*

*Reservation 16 (SD)*

## **15. Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 4.

*Reservation 17 (V)*

## **16. Kritiska analyser vid rekrytering**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 8.

*Reservation 18 (MP, V)*

## **17. Förbud mot frågor om planerade barn**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A368 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S).

*Reservation 19 (S, MP)*

## **18. Diskrimineringsombudsmannen**

Riksdagen avslår motion

2013/14:A288 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkandena 4 och 5.

*Reservation 20 (S)*

## **19. Diskrimineringsersättningen**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C367 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2,

2013/14:A251 av Jan Ericson (M) och

2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7.

*Reservation 21 (V)*

Stockholm den 5 juni 2014

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

*Jessica Polfjärd*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jessica Polfjärd (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Christer Nylander (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S), Mehmet Kaplan (MP), Mattias Karlsson (SD), Jenny Petersson (M), Kerstin Nilsson (S), Jan Ericson (M), Penilla Gunther (KD), Göran Lindell (C) och Ali Esbati (V).



# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2013/14:198 Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering och tre motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också 37 motionsyrkanden om diskrimineringsfrågor från den allmänna motionstiden hösten 2013.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i diskrimineringslagen (2008:567). Förslaget innebär att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Det föreslås också att ordet funktionshinder i diskrimineringslagen, lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen (2010:800) och lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare ersätts med ordet funktionsnedsättning. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och motionsförslagen finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Inom Regeringskansliet (dåvarande Integrations- och jämställdhetsdepartementet) utarbetades departementspromemorian Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering (Ds 2010:20). Den 3 juni 2010 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att genomföra en samhällsekonomisk kostnadsanalys av förslagen i promemorian. I november 2010 presenterade Statskontoret rapporten Kostnads- och konsekvensanalys av lagförslaget om bristande tillgänglighet (2010:26) (dnr A2011/207/DISK, tidigare IJ2010/1980/DISK).

Lagrådet har yttrat sig över lagförslagen, förutom förslaget om ändring i lagen om uthyrning av arbetstagare som har tillkommit efter lagrådsgranskningen. Enligt regeringen är förslaget i den delen författningstekniskt och även i övrigt av sådant slag att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. I förhållande till lagrådsremissens lagförslag har också några redaktionella ändringar gjorts.

## Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i diskrimineringslagen. Bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning föreslås införas som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Med bristande tillgänglighet avses att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i lag eller annan författ-

ning och med hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna, varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde samt andra omständigheter av betydelse.

Diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet föreslås gälla för alla samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållande av bostäder. När det gäller arbetslivet föreslår regeringen att den som gör en förfrågan om arbete ska vara undantagen från förbudet. I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla för privatpersoner eller för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. Undantaget för små företag ska gälla också inom hälso- och sjukvården. I fråga om tillhandahållande av varor och tjänster föreslås att förbudet inte ska gälla om det krävs åtgärder beträffande fastigheter och byggnadsverk som går utöver de krav på tillgänglighet och användbarhet som har ställts i bygglov eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnadsverket.

Det föreslås också att ordet funktionshinder i diskrimineringslagen, lagen om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen och lagen om uthyrning av arbetstagare ersätts med ordet funktionsnedsättning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

## Utskottets överväganden

Utskottet behandlar ärendet i flera avsnitt. I det första avsnittet behandlas propositionen i dess helhet och regeringens förslag till lagändringar. I samband med det behandlas motförslag och närliggande yrkanden med tillkännagivanden i följdmotioner samt yrkanden från den allmänna motionstiden 2013 med tillkännagivanden om att regeringen ska återkomma med förslag om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. I efterföljande avsnitt behandlas övriga yrkanden med tillkännagivanden i följdmotioner och yrkanden från den allmänna motionstiden 2013 uppdelat områdesvis.

### Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering

#### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i diskrimineringslagen utom i den del det innebär att små företag i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet undantas från diskrimineringsförbudet. Riksdagen antar vidare regeringens förslag till ändringar i lagen om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen och lagen om utthyrning av arbetstagare. Riksdagen bifaller därmed propositionen delvis, ett motionsyrkande i sin helhet och två motionsyrkanden delvis. Riksdagen avslår övriga motioner.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (MP, V) och 3 (M, FP, C, KD).

#### Rättslig bakgrund

##### *Internationella bestämmelser*

Principen om icke-diskriminering är central i FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och har sin utgångspunkt i den grundläggande principen om alla människors lika värde och rättigheter. Flera FN-konventioner som Sverige har tillträtt innehåller antingen uttryckliga förbud mot diskriminering på grund av funktionshinder eller har av tillhörande övervakningskommitté förklarats inkludera funktionshinder som en del av diskrimineringsförbudet. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling i december 2006 och ratificerades av Sverige i december 2008. Konventionen ställer bl.a. krav på att bristande stöd- och anpassningsåtgärder ska förbjudas som en form av diskriminering. Förbud mot diskriminering finns vidare i artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som gäller som lag i Sverige. Även inom EU är principen om icke-

diskriminering en grundläggande byggsten. I både fördragen och unionsrätten i övrigt finns ett flertal bestämmelser om icke-diskriminering på olika grunder och med olika räckvidd. Som exempel ställer artikel 5 i arbetslivsdirektivet (2000/78/EG) krav på att arbetsgivare ska anta rimliga anpassningsåtgärder för personer med funktionshinder.

### *Svensk rätt*

Den 1 januari 2009 trädde *diskrimineringslagen* (2008:567) i kraft (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219). Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Lagen är tvingande, vilket innebär att ett avtal som inskränker någons rättigheter eller skyldigheter enligt lagen är utan verkan i den delen. Samtidigt som lagen trädde i kraft inrättades Diskrimineringsombudsmannen (DO). DO ska utöva tillsyn över att lagen följs.

Lagens diskrimineringsbegrepp har sitt ursprung i de EU-rättsliga förbuden mot diskriminering. Enligt 1 kap. 4 § avses med diskriminering: direkt diskriminering, indirekt diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och instruktioner att diskriminera. När begreppet diskriminering används i lagtexten avses alla former av diskriminering. I 2 kap. 18 och 19 §§ finns dessutom ett förbud mot repressalier. Repressalier är inte att se som diskriminering per definition, utan ska ses som ett komplement till förbuden mot diskriminering.

Diskrimineringslagen gäller för arbetslivet, utbildningsverksamhet, arbetsmarknadspolitisk verksamhet och arbetsförmedling utan offentligt uppdrag, start eller bedrivande av näringsverksamhet, yrkesbehörighet, medlemskap i vissa organisationer, tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder, anordnande av allmän sammankomst och offentlig tillställning, hälso- och sjukvård, socialtjänsten, socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, statligt studie-stöd, värn- och civilplikt och i vissa avseenden för dem som har offentlig anställning.

I fråga om diskrimineringsförbudet för arbetslivet (2 kap. 1 § andra stycket) och för utbildningsverksamhet (2 kap. 5 § andra stycket) finns särskilda bestämmelser som utsträcker diskrimineringsförbudet till att gälla även i fall då skäliga anpassningsåtgärder kan se till att en person med funktionshinder kommer i en jämförbar situation med en person utan sådant funktionshinder. Anorlunda uttryckt finns det således redan i dag ett förbud mot bristande tillgänglighet inom delar av dessa områden. När det gäller utbildningsverksamhet anges uttryckligen att anpassningsåtgärderna avser frågan om lokalernas tillgänglighet och användbarhet på högskolans område. För att avgöra vilka krav på anpassningsåtgärder som kan ställas på en arbetsgivare eller utbildningsanordnare ska en skälighetsbedömning göras från fall till fall.

Den som bryter mot diskrimineringslagen ska enligt 5 kap. 1 § betala diskrimineringsersättning till den som drabbats av överträdelsen. Diskrimineringsersättningen ska utgöra både en ersättning för den kränkning som överträdelsen inneburit och verka avskräckande mot diskriminering. En arbetsgivare kan också, i vissa situationer, bli ersättningsskyldig för den ekonomiska förlust som uppkommit på grund av överträdelsen av diskrimineringslagen. Om det finns särskilda skäl, kan båda typerna av ersättning sättas ned helt eller delvis.

*Plan- och bygglagen* (2010:900), förkortad PBL, innehåller i 8 kap. krav på tillgänglighet och användbarhet vad gäller den fysiska miljön. Kraven gäller i förhållande till personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Begreppet nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga är inte definierat i lagen men av förarbetena framgår att det omfattar, förutom rörelsesvårigheter, t.ex. nedsatt syn- och hörsel-förmåga (prop. 1985/86:1 s. 492).

Av 2 kap. 1 § andra stycket *arbetsmiljölagen* (1977:1160) framgår att arbetsförhållanden ska anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Av förarbetena framgår bl.a. att det vid planering av arbetsmiljön måste beaktas att människor är olika och att arbetshandikapp är vanliga i arbetslivet (jfr prop. 1976/77:149 och prop. 1990/91:140 s. 44 f.). Enligt den mer individuellt inriktade bestämmelsen i 3 kap. 3 § andra stycket ska arbetsgivaren genom att anpassa arbetsförhållandena eller vidta annan lämplig åtgärd ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet. Vidare ska arbetsgivaren se till att det i verksamheten finns en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet för fullgörande av de uppgifter som enligt arbetsmiljölagen och enligt 30 kap. socialförsäkringsbalken vilar på arbetsgivaren (3 kap. 2 a § tredje stycket).

Enligt *skollagen* (2010:800) ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov och barnen ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt (1 kap. 4 §). I 1 kap. 8 § slås principen om lika tillgång till utbildning fast och det upplyses om diskrimineringslagens bestämmelser på utbildningsområdet. I 2 kap. 35 § finns ett generellt krav om att det ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. Av 3 kap. 3 § framgår att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande. Vissa bestämmelser om s.k. särskilt stöd finns vidare i 3 kap. 6–12 §§. Regeringen har i två nyligen framlagda propositioner (prop. 2013/14:148 och prop. 2013/14:160) bl.a. föreslagit vissa ändringar i de aktuella bestämmelserna i tredje kapitlet.

*Förvaltningslagen* (1986:223) innehåller krav på en allmän, men inte obegränsad, serviceskyldighet för förvaltningsmyndigheter som också omfattar åtgärder för tillgänglighet. När myndigheter har med någon att göra som är allvarligt hörsel- eller talskadad bör myndigheten enligt 8 § vid behov anlita tolk. Bestämmelsen gäller både muntlig och skriftlig översättning, och sådant bistånd ska lämnas i all rimlig utsträckning (prop. 1985/86 s. 27).

Av 1 § *förordningen* (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken framgår att myndigheter under

regeringen ska verka för att personer med funktionshinder ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheterna ska särskilt verka för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionshinder. Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) har tagit fram riktlinjer på området (Riv hindren – Riktlinjer för tillgänglighet, Handisam 2012). Riktlinjerna är rekommendationer för vad som krävs för att en statlig myndighet ska betraktas som tillgänglig.

### *Riksdagens tillkännagivande*

Den 14 juni 2012 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om bristande tillgänglighet för personer med funktionshinder som en form av diskriminering. Arbetsmarknadsutskottet framhöll bl.a. skälighetsbedömningen och genomförandetakten som två centrala aspekter. Utskottet anförde att det var frågor som kan behöva preciseras ytterligare i förhållande till utredningsförslaget (Ds 2010:20). Utskottet framhöll också att det måste säkerställas att reformen både står i samklang med god hushållning i offentlig sektor och beaktar förutsättningarna för näringslivets utveckling. En avgörande förutsättning för utskottet var att tillgänglighetsreformen införs på ett samhällsekonomiskt ansvarsfullt sätt (bet. 2011/12:AU11 s. 25 f. och rskr. 2011/12:267).

## **Propositionen**

### *Förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet*

Regeringen anför i proposition 2013/14:198 att arbetet med att undanröja hinder för tillgänglighet i samhället är en högt prioriterad fråga för regeringen. Regeringen konstaterar vidare att även om mycket har gjorts för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i allmänhet, saknas alltså en reell möjlighet för en enskild att på det individuella planet genomdriva sina rättigheter. Regeringen noterar även att riksdagen i juni 2012 antog ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning (bet. 2011/12:AU11 och rskr. 2011/12:267).

Regeringen framhåller att frågan om tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning direkt eller indirekt behandlas även i annan lagstiftning än diskrimineringslagen och att detta aktualiserar frågan om eventuella problem med dubbelreglering. Regeringen påpekar att diskrimineringsförbuden är civilrättsliga och ytterst syftar till att ett enskilt fall ska kunna prövas rättsligt och en enskild person därigenom ska kunna ta till vara sin rätt. Viss offentligrättslig lagstiftning, såsom arbetsmiljölagen eller PBL, kan visserligen ha stor betydelse för personer med funktionsnedsättning, men är till sin karaktär inte några rättighetslagar och tar inte heller sikte på just de särskilda behov

som människor med funktionsnedsättning har. Ett särskilt förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet skulle däremot ge en enskild ett effektivt rättsmedel i form av diskrimineringsersättning. Även för offentlig lagstiftning som ger vissa rättigheter för den enskilde, såsom skollagen, kan ett diskrimineringsförbud enligt regeringen utgöra ett betydelsefullt komplement. Regeringen anser således att införandet av ett civilrättsligt förbud mot diskriminering som tar sikte på bristande tillgänglighet inte ska ses isolerat, utan att det får sin främsta betydelse just genom att komplettera och förstärka annan lagstiftning och andra regler på området. Regeringen belyser även frågan om varför ett diskrimineringsförbud inte skulle hamna i konflikt med rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott, som finns i både ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen och i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Sammanfattningsvis anser regeringen att den lagstiftning och andra regler som redan i dag finns för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning behöver förstärkas med en möjlighet till rättsmedel på individuell nivå. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att skyddet mot bristande tillgänglighet bör kompletteras genom ändringar i diskrimineringslagen. Regeringen anser emellertid inte att det finns skäl för att införa någon definition i diskrimineringslagen av vad som menas med tillgänglighet. Betydelsen av uttrycket tillgänglighet är tillräckligt klar i vardagligt språkbruk och avsaknaden av en definition i diskrimineringslagen och andra författningar har inte orsakat tolkningsproblem.

När det gäller frågan om hur förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet ska utformas föreslår regeringen att det i diskrimineringslagens 1 kap. 4 § ska införas en ny form av diskriminering – bristande tillgänglighet – i en ny tredje punkt. Regeringen anger att syftet med det nu föreslagna förbudet är att skapa en möjlighet för enskilda personer med funktionsnedsättning att göra sin rätt gällande i fråga om att delta i samhällslivet på likvärdiga villkor som andra utan hinder i form av bristande tillgänglighet. Enligt regeringen främjas detta syfte bäst genom att bristande tillgänglighet ses som en särskild form av diskriminering.

Eftersom det nya diskrimineringsförbudet är avsett att tillämpas i många olika situationer, måste bedömningen av vilka åtgärder som kan krävas i ett visst fall enligt regeringen avgöras utifrån vad som kan anses skäligt. På de områden där det redan finns lagar, EU-bestämmelser eller andra författningar om tillgänglighet bör dessa gälla som utgångspunkt. Det bör inte anses skäligt att kräva åtgärder som går utöver krav enligt sådana bestämmelser. På områden där det saknas bestämmelser om tillgänglighet bör förbudet enligt regeringen innebära att de tillgänglighetsåtgärder som normalt kan anses skäliga är av enkel beskaffenhet. För att regleringen ska bli så tydlig som möjligt har regeringen föreslagit att viss vägledning i fråga om skälighetsbedömningen ska tas in i lagtexten. Ett förhållande som ska vägas in i bedömningen är de ekonomiska förutsättningarna hos verksamhetsutövaren att vidta en åtgärd. Ett

annat förhållande som enligt förslaget ska beaktas är varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde personen med funktionsnedsättning. I propositionen framförs ett grundligt resonemang kring de olika rekvisiten i bestämmelsen och vad som kan anses inrymmas i den bedömning som i varje enskilt fall måste göras om vilka åtgärder som kan anses skäligen i just det fallet. Regeringen lämnar även flera exempel på vilka åtgärder som kan krävas i olika sammanhang.

### *Det nya diskrimineringsförbudets tillämpningsområde och innebörd*

Diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet föreslås gälla för alla de samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållande av bostäder.

Till skillnad från det förbud mot bristande tillgänglighet i *arbetslivet* som i dag gäller enligt 2 kap. 1 § andra stycket, föreslår regeringen att den som söker eller fullgör annan praktik än yrkespraktik och den som står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft ska omfattas av den nya bestämmelsen. Förbudet ska dock liksom i dag inte gälla den som gör en förfrågan om arbete. Eftersom en fristående bestämmelse om diskriminering i form av bristande tillgänglighet föreslås, bör den nu gällande särskilda bestämmelsen om skäligen stöd- och anpassningsåtgärder i arbetslivet upphävas. När det gäller frågan om vad för typ av tillgänglighetsåtgärder som en arbetsgivare ska vara skyldig att vidta innebär den nya diskrimineringsformen enligt regeringen dock ingen förändring jämfört med vad som redan i dag gäller på området.

När det gäller *utbildningsområdet* innebär regeringens förslag en viss förändring på så sätt att skyldigheten att vidta åtgärder utsträcks från att endast omfatta lokaler på högskoleområdet till att omfatta hela utbildningsområdet och även annat än lokalerna. Regeringens förslag på området får till följd att den nu gällande tillgänglighetsbestämmelsen i 2 kap. 5 § andra stycket bör upphävas. Eftersom tillgängligheten i fråga om bl.a. utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) föreslås utsträckas till att omfatta tillgänglighet i en vidare bemärkelse anser regeringen även att en utökad möjlighet att överklaga till Överklagandenämnden för högskolan bör införas (4 kap. 18 §).

I fråga om tillhandahållande av *varor, tjänster och bostäder* föreslår regeringen att det ska införas en ny bestämmelse (2 kap. 12 c §) som begränsar tillämpningsområdet för förbudet mot bristande tillgänglighet på området. Enligt förslaget ska tillhandahållande av bostäder vara helt undantaget från förbudet. När det gäller varor och tjänster föreslår regeringen att förbudet inte ska gälla för privatpersoner eller för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. För varor och tjänster föreslås vidare att förbudet inte ska gälla om det krävs åtgärder beträffande fastigheter och byggnadsverk som går utöver de krav på tillgänglighet och användbarhet som har ställts i bygglov eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnadsverket.



Även när det gäller *hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet* föreslår regeringen att det ska införas en ny bestämmelse (2 kap. 13 c §) som begränsar tillämpningsområdet för förbudet på området. Enligt förslaget ska förbudet inte gälla för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare.

### *Ersättning och ansvar*

Diskrimineringslagens huvudregel ger endast rätt till ersättning för själva kränkningen (den ideella skadan). Under vissa förutsättningar kan dock en arbetsgivare bli skyldig att betala ersättning även för ekonomisk förlust enligt 5 kap. 1 § andra stycket. Detta gäller dock inte för förlust som uppkommer vid beslut som rör anställning eller befordran eller i relation till stöd- och anpassningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § andra stycket. Regeringen föreslår att bestämmelsen ska utökas så att det framgår att ersättning för förlust inte heller gäller vid diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

Ansvaret för diskriminering enligt diskrimineringslagen följer i princip med ansvaret för verksamheten som sådan. Även enligt den bestämmelse som regeringen nu föreslår följer ansvaret för bristande tillgänglighet den modell som i övrigt gäller enligt diskrimineringslagen. Ansvaret föreslås därför i första hand falla på den juridiska eller fysiska person som ansvarar för den aktuella verksamheten. I likhet med vad som i dag gäller för övriga diskrimineringsformer enligt 5 kap. 2 § ska en arbetsgivare eller en huvudman för utbildning kunna hållas ansvarig för diskriminering i form av bristande tillgänglighet som begåtts av arbetstagare eller utbildningsanordnare. Regeringen noterar vidare att en verksamhetsansvarig i vissa situationer inte rättsligt råder över möjligheten att vidta åtgärder. Typfallet är när någon hyr en lokal men inte får samtycke från fastighetsägaren att vidta en viss åtgärd. Regeringen anser inte att det för den typen av situationer bör införas ett andrahandsansvar för den som hindrar att åtgärder vidtas mot bristande tillgänglighet.

### *Funktionsnedsättning i stället för funktionshinder*

Regeringen uppmärksammar i propositionen att termen funktionsnedsättning används i t.ex. den svenska översättningen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och i den s.k. termbank som Socialstyrelsens Terminologiråd har upprättat. I flera andra fall, såsom arbetslivsdirektivet och diskrimineringslagen, används i stället termen funktionshinder för att beskriva samma förhållande. Regeringen noterar vidare att funktionsnedsättning är den term som har kommit att förespråkas inom de organisationer som framför allt företräder människor med funktionsnedsättning. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att ordet funktionshinder ska ersättas med ordet funktionsnedsättning i diskrimineringslagen, lagen om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen och lagen om uthyrning av arbetstagare. Ändringen är rent språklig och innebär alltså ingen ändring i sak.

### *Ikraftträdande och övergångsbestämmelser*

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2015. När det gäller ändringarna i diskrimineringslagen ska lagen tillämpas enligt sin gamla lydelse på diskriminering som ägt rum före ikraftträdandet. Den äldre lydelsen kan således bli aktuell i fråga om arbetslivsområdet och för lokaler på högskolans område. På övriga samhällsområden är förbudet mot bristande tillgänglighet nytt och det ska därför tillämpas fr.o.m. lagens ikraftträdande. Regeringen föreslår inte några övergångsbestämmelser för de övriga lagarna där det föreslås ändringar.

### **Motionerna**

#### *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*

Flera motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2013 rör krav på åtgärder för att bristande tillgänglighet ska ses som en form av diskriminering. I motion 2013/14:So602 av Agneta Luttröpp m.fl. anser Miljöpartiet att regeringen snarast möjligt bör presentera ett lagförslag om bristande tillgänglighet som diskriminering (yrkande 3). Krav på åtgärder framförs även i följande enskilda motioner: 2013/14:C260 yrkande 2 av Jan Lindholm (MP), 2013/14:So252 yrkande 2 av Roland Utbult (KD), 2013/14:So491 yrkande 2 av Roza Güclü Hedin (S), 2013/14:A209 av Hillevi Larsson (S), 2013/14:A234 av Billy Gustafsson (S), 2013/14:A255 av Thomas Strand (S) och 2013/14:A321 av Marietta de Pourbaix-Lundin (M).

#### *Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare*

Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) välkomnar i motion 2013/14:A11 regeringens proposition. Motionärerna konstaterar dock med besvikelse att lagen förmodligen inte kommer att innebära den stora förändring som så länge efterfrågats, eftersom undantagen är så pass tilltagna. I motionen framförs en förhoppning om att riksdagen ska göra lagen mer omfattande än vad regeringen har föreslagit. Motionärerna noterar att regeringen av rädsla för att hämma företagandet har föreslagit att företag som har färre än tio arbetstagare ska undantas från förbudet, både i fråga om varor och tjänster generellt och för näringsidkare inom hälso- och sjukvården. Undantaget, som innebär att 92 procent av företagen på de aktuella områdena skulle undantas, sänder fel signaler. Det är viktigt att i stället se potentialen med lagen. Mot bakgrund av detta föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå förslaget till 2 kap. 12 c § tredje punkten diskrimineringslagen om att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet inte ska gälla företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare (yrkande 1), dvs. inom varu- och tjänsteområdet.

Socialdemokraterna anser i motion 2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. att regeringens förslag i sin helhet innebär att ett första positivt steg tas för att

markera allas rätt att delta i samhället. Partiet menar dock att förslaget innehåller så stora undantag att det riskerar att leda till att lagen blir tandlös inom vissa områden. När det gäller undantaget för företag inom varu- och tjänstehandeln med färre än tio arbetstagare ifrågasätter partiet att en så stor andel av företagen helt ska undantas från lagstiftningen. Det är i och för sig rimligt att ta hänsyn till att småföretag kan ha mindre ekonomiska marginaler och att tillgänglighetsskapande åtgärder bör sättas i relation till nyttoeffekt och företagets ekonomiska förmåga. Partiet menar dock att detta i huvudsak täcks av skälighetsrekvisitet i sig. Partiet vill ha ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag, baserat på skälighetsrekvisitet, som gör att också företag med få anställda på ett rimligt sätt kan omfattas av diskrimineringslagstiftningen (*yrkande 1*).

*Vänsterpartiet* anser i motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* att förslaget att undanta företag inom varu- och tjänstehandeln med färre än tio arbetstagare är mycket olyckligt. I vissa situationer kan det vara svårt för mindre företag att bära kostnaderna för en åtgärd medan det i andra fall kan handla om enklare och inte särskilt kostsamma åtgärder. Därför är det olämpligt att företag med färre än tio arbetstagare med automatik ska vara undantagna. Partiet anser att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för företag med färre än tio arbetstagare avskaffas (*yrkande 2 i denna del*).

#### *Undantag för företag med färre än tio arbetstagare i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet*

*Agneta Luttrupp* och *Mehmet Kaplan* (båda MP) uppmärksammar i motion 2013/14:A11 vidare regeringens förslag att även undanta företag inom hälso- och sjukvårdsområdet med färre än tio arbetstagare. Motionärerna anser det är självklart att tillgänglighet ska vara en förutsättning för verksamheter inom hälso- och sjukvården. Det handlar om alla invånares möjligheter att söka hälso- och sjukvård. Motionärerna yrkar därför att riksdagen ska avslå förslaget till 2 kap. 13 c § diskrimineringslagen om att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet inom hälso- och sjukvården och annan medicinsk verksamhet inte ska gälla företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare (*yrkande 2*).

I motion 2013/14:A10 av *Ylva Johansson m.fl.* framför *Socialdemokraterna* invändningar mot det föreslagna undantaget för företag inom hälso- och sjukvårdsområdet med färre än tio arbetstagare. Partiet anser att den som är i behov av vård inte ska hindras av tillgänglighet på grund av en funktionsnedsättning för att kunna få den vården. Det hör till samhällets grundläggande funktioner. Partiet förslår därför ett tillkännagivande om att undantaget för företag med färre än tio arbetstagare inom hälso- och sjukvård samt annan medicinsk verksamhet tas bort (*yrkande 2*). Även *Vänsterpartiet* vill i motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* se ett tillkännagivande om undantaget för företag med färre än tio arbetstagare inom hälso- och sjukvårdsområdet. Partiet anser att undantaget

är mycket olyckligt och vill att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget avskaffas (*yrkande 2 i denna del*).

## Utskottets ställningstagande

### *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.*

Utskottet anser att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle präglad av mångfald och respekt för individens mänskliga fri- och rättigheter. Delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning är en grundläggande mänsklig rättighet. Åtgärder som syftar till att förebygga och motverka diskriminering är grundläggande i en demokrati. Ett samhälle som slår vakt om alla människors lika värde är ett samhälle som ger alla möjligheter att utvecklas utifrån sina individuella egenskaper och förutsättningar och efter sin egen förmåga och sina egna val. I dag upplever många personer med funktionsnedsättning hinder av olika slag mot att kunna delta i samhället på ett jämlikt sätt. Bristande tillgänglighet kan vara ett hinder för att dessa personer ska känna sig delaktiga i samhället. Utskottet delar regeringens uppfattning att en ökning av tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning är en förutsättning för att uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Ett sådant synsätt är även i linje med vad som kommer till uttryck i flera internationella konventioner som Sverige har tillträtt och i riksdagens tillkännagivande till regeringen i fråga om bristande tillgänglighet.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens förslag om att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska införas som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. I dag innehåller diskrimineringslagen ett diskrimineringsförbud i form av åtgärder för bristande tillgänglighet endast inom arbetslivet och i fråga om lokaler på högskolans område. Med regeringens förslag utökas förbudet till alla de samhällsområden där diskrimineringslagens övriga regler gäller i dag, med undantag för tillhandahållande av bostäder.

Utskottet ser också positivt på att det ska införas en generell möjlighet för personer med funktionsnedsättning att använda sig av rättsmedel på individuell nivå när någon bryter mot förbudet mot bristande tillgänglighet. Enskilda personer får därigenom tillgång till ett effektivt rättsmedel i form av diskrimineringsersättning.

I likhet med vad som framhållits av både regeringen och den bakomliggande utredningen anser utskottet att inrättandet av ett civilrättsligt diskrimineringsförbud mot bristande tillgänglighet inte ska ses isolerat. Förbudet får nämligen sin främsta betydelse genom att komplettera och förstärka annan lagstiftning och andra regler som redan finns på området.

Mot bakgrund av det anförda välkomnar utskottet den ordning som regeringen föreslår med att skyddet mot bristande tillgänglighet ska stärkas genom ändringar i diskrimineringslagen. Utskottet välkomnar även den lagtekniska utformning regeringen föreslår, som innebär att bristande tillgänglighet införs

som en särskild form av diskriminering och inte kopplas specifikt till antingen direkt eller indirekt diskriminering.

Den föreslagna ordningen för att bedöma vilka tillgänglighetsåtgärder som kan anses vara skäliga får anses vara väl avvägd. Vidare får omfattningen av förbudets tillämpningsområde i stort anses väl avvägd (se vidare nedan om undantag för företag med färre än tio arbetstagare). Utskottet välkomnar även utformningen av bestämmelserna för ersättning och ansvar och delar regeringens bedömning om ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Sammantaget anser utskottet att enskilda personer med funktionsnedsättning får ett värdefullt skydd för sina rättigheter genom regeringens förslag. Det är fråga om en betydelsefull reform som innebär att personer med funktionsnedsättning kommer att ges en större möjlighet att delta i samhällslivet på likvärdiga villkor som andra utan hinder i form av bristande tillgänglighet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det vid val av termer i författningstext bör tas stor hänsyn till hur de människor som närmast berörs uppfattar ett visst språkbruk. Uttrycket funktionsnedsättning har kommit att bli det uttryck som förespråkas inom de organisationer som framför allt företräder människor med funktionsnedsättning. I linje med vad Socialstyrelsens termbank ger uttryck för bör hänsyn även tas till behovet av en enhetlig terminologi. Funktionsnedsättning är vidare det uttryck som används i översättningen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, vilket starkt talar för den ändring som regeringen föreslår. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att ordet funktionshinder ska ersättas med ordet funktionsnedsättning i diskrimineringslagen, lagen om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen och lagen om uthyrning av arbetstagare.

Utskottet tillstyrker här proposition 2013/14:198 punkterna 1 delvis (se vidare nedan om undantag för företag med färre än tio arbetstagare) och 2–4 i dess helhet. De motionsyrkanden som innehåller krav på åtgärder att bristande tillgänglighet ska ses som en form av diskriminering får genom regeringens förslag anses vara i huvudsak tillgodosedda. Motionerna ger därmed inte skäl till någon ytterligare åtgärd från utskottet och avstyrks därför.

### *Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare*

Regeringen föreslår i propositionen att företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare inte ska omfattas av förbudet mot bristande tillgänglighet i fråga om varu- och tjänsteområdet.

Utskottet konstaterar att de motionsyrkanden som har väckts om undantaget har det gemensamt att de ifrågasätter behovet av ett undantag och pekar på att skälighetsbedömningen borde vara tillräcklig som säkerhetsventil för att inte ställa orimliga krav på tillgänglighetsåtgärder på små företag. Utskottet noterar att regeringen i sin bedömning av behovet av undantag har tagit hänsyn till riksdagens tillkännagivande. I tillkännagivandet uttrycks att det är viktigt att beakta förutsättningarna för näringslivets utveckling vid utformandet av en

eventuell reform på området. Regeringen har även beaktat sitt pågående arbete med att förenkla för företag genom att minska deras administrativa bördor. När det gäller området varor och tjänster delar utskottet regeringens bedömning att de nämnda omständigheterna är viktiga aspekter att väga in i bedömningen av om små företag bör undantas från diskrimineringsförbudet.

Utskottet vill framhålla att bedömningen av om det finns ett behov av ett särskilt undantag för små företag inom varu- och tjänsteområdet inte bör ses isolerat från övrig lagstiftning. Bestämmelser om tillgänglighet finns på andra håll i lagstiftningen, t.ex. i PBL, vilka även små företag har att förhålla sig till. Utskottet vill också understryka att de företag som nu föreslås undantas från förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet fortfarande omfattas av förbud mot diskriminering i andra former inom varu- och tjänsteområdet.

Mot denna bakgrund ställer sig utskottet bakom regeringens förslag om att undanta små företag inom varu- och tjänsteområdet. Utskottet tillstyrker därmed proposition 2013/14:198 punkten 1 i denna del och avstyrker motionerna 2013/14:A11 (MP) yrkande 1, 2013/14:A9 (V) yrkande 2 i denna del och 2013/14:A10 (S) yrkande 1.

#### *Undantag för företag med färre än tio arbetstagare i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet*

Regeringen föreslår i propositionen också att företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare inte ska omfattas av förbudet mot bristande tillgänglighet i fråga om hälso- och sjukvårdsområdet.

Utskottet noterar att regeringen i sin bedömning av konsekvenserna för företag som bedriver hälso- och sjukvård och som föreslås omfattas av förbudet, dvs. företag som sysselsätter minst tio arbetstagare, framhåller att frågan om ett visst krav på en åtgärd är skäligt eller inte får prövas i det enskilda fallet. I den skälighetsbedömningen ska bl.a. de ekonomiska förutsättningarna vägas in. Regeringen framhåller att den verksamhetsansvariges förmåga att bära en eventuell kostnad för åtgärden är en särskilt viktig omständighet vid skälighetsbedömningen och anför att om en verksamhetsutövare saknar möjlighet att bära kostnaden för en viss åtgärd kan den inte anses skälig att kräva. Enligt regeringen bör det vidare inte bli fråga om några krav på åtgärder utöver vad som redan framgår av gällande lagstiftning och därför inte leda till annat än försumbara kostnader. Regeringen anför även att verksamheterna inom hälso- och sjukvården av naturliga skäl många gånger redan är tillgängliga i dag. Utskottet konstaterar att enligt regeringens bedömning förväntas införandet av förbudet inte leda till några nämnvärda kostnader för de företag som kommer att omfattas av förbudet. Utskottet uppfattar därför att undantaget för små företag inte verkar vara motiverat av ekonomiska skäl.

Utskottet konstaterar vidare att regeringens skäl för att undanta små företag inom hälso- och sjukvårdsområdet över lag är knapphändiga. I propositionen anger regeringen kortfattat att samma villkor som gäller för små företag som

tillhandahåller varor och tjänster bör gälla för små företag inom hälso- och sjukvårdsområdet. Regeringen motiverar undantaget med beaktande av förutsättningarna för näringslivets utveckling och regeringens arbete med att förenkla för företag genom att minska deras administrativa bördor.

Utskottet noterar vidare att frågan om ett undantag för små företag var föremål för övervägande redan i den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20). Utredaren fann inte några skäl för att föreslå ett undantag för företag med begränsad omfattning, men framhöll samtidigt att verksamhetens omfattning kan få betydelse vid skälighetsbedömningen i det enskilda fallet. I utredningen motiveras ställningstagandet på följande sätt (s. 182 f.):

Det får generellt anses gälla att det måste kunna förväntas av näringsidkare, även sådana med begränsad verksamhet, att de har kännedom om den här aktuella lagstiftningen på samma sätt som alla näringsidkare förutsätts ha kunskap om t.ex. skatte- och bokföringslagstiftning, gällande brandsäkerhetsregler m.m. Det finns därför inte i det avseendet något skäl att göra undantag för näringsverksamhet som bedrivs i viss form eller begränsad omfattning. En annan sak är att sådant som verksamhetens omfattning kommer att ha betydelse för bedömningen av vilka åtgärder som det kan vara skäligt att kräva i det enskilda fallet.

Utskottet delar den bedömning som görs i utredningen och anser att bedömningen gör sig väl gällande på hälso- och sjukvårdsområdet. Hälso- och sjukvård liksom annan medicinsk verksamhet hör till välfärdens kärna. I avvägningen mellan företagets behov och enskilda människors behov av en hälso- och sjukvård som inte brister i tillgänglighet, anser utskottet att näringslivets behov bör få stå tillbaka. All verksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet bör därför omfattas av det föreslagna diskrimineringsförbudet.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringens förslag om att undanta små företag inom hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet bör avslås. Utskottet avstyrker därmed proposition 2013/14:198 punkten 1 i denna del och tillstyrker motion 2013/14:A11 (MP) yrkande 2 samt tillstyrker delvis motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 2 i denna del och 2013/14:A10 (S) yrkande 2.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker först behandla motionsyrkanden med tillkännagivanden om frågor som rör regeringens förslag i propositionen. Därefter behandlar utskottet motionsyrkanden med tillkännagivanden om frågor som rör diskrimineringsområdet i allmänhet.

## Skälighetsbedömning

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som tar upp olika aspekter av skälighetsbedömningen.

Jämför reservationerna 4 (MP, V), 5 (MP, SD, V) och 6 (MP, V).

### Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 föreslagit att bristande tillgänglighet ska införas som en form av diskriminering genom att införa en ny tredje punkt i 1 kap. 4 § diskrimineringslagen enligt vilken krav på skäliga tillgänglighetsåtgärder kan ställas. Som en del skälighetsbedömningen ska bl.a. de ekonomiska förutsättningarna hos verksamhetsutövaren att vidta en åtgärd samt varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde personen med funktionsnedsättning vägas in. Se vidare ovan under avsnittet Förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

### Motionerna

*Vänsterpartiet* framhåller i motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* att den lagstiftning som föreslås i propositionen är bristfällig och inte tillräcklig men att det är viktigt att den kommer på plats som ett första steg. Partiet anser dock att förslag till en förbättrad lagstiftning bör tas fram snarast, med en modell för skälighetsbedömning enligt den lagstiftning som föreslås i Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering (Ds 2010:20) (*yrkande 1*). Partiet anser att en skälighetsbedömning principiellt sett är ett lämpligare sätt att reglera frågan, än att i lagstiftning göra undantag från diskrimineringslagen under vissa angivna omständigheter. Som en följd av detta anser partiet att det föreslagna rekvisitet om att hänsyn ska tas till varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde bör avskaffas. Regeringen bör därför återkomma med lagförslag om detta (*yrkande 4*). Vidare anser partiet att regeringen bör återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna rekvisitet om att hänsyn ska tas till ekonomiska förutsättningar avskaffas (*yrkande 5*). Rekvisitet riskerar enligt partiet att leda till oacceptabla konsekvenser. I linje med sitt resonemang i följdmotionen har *Vänsterpartiet* även i motion 2013/14:So456 av *Eva Olofsson m.fl.* argumenterat för lagstiftning om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering och krävt att riksdagen ska besluta om en ändring av 1 kap. 4 § diskrimineringslagen i enlighet med vad som delvis föreslagits i Ds 2010:20 (*yrkande 1*).



*Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP)* vänder sig i motion 2013/14:A11 mot regeringens resonemang för att införa ett rekvisit om varaktighet i den nya bestämmelsen om bristande tillgänglighet. Förslaget är ett sätt för regeringen att lägga ett förslag och samtidigt dra tillbaka det. Motionärerna anser därför att rekvisitet varaktighet bör tas bort och att regeringen ska återkomma med lagförslag med den innebörden (*yrkande 3*). I motionen framförs vidare kritik mot att de ekonomiska förutsättningarna ska utgöra ett kriterium vid skälighetsbedömningen av vilka åtgärder som kan krävas i ett enskilt fall. Lagstiftningen kan enligt motionärerna inte ha en utgångspunkt som bl.a. innebär att företag med svag ekonomi kan prioritera annan verksamhet framför starkt motiverade tillgänglighetsåtgärder utan att bryta mot diskrimineringsförbudet. Motionärerna anser därför att regeringen ska återkomma med ett ändrat lagförslag i fråga om de ekonomiska förutsättningarna som kriterium (*yrkande 5*).

### **Utskottets ställningstagande**

Motionerna i detta avsnitt vänder sig mot regeringens förslag om hur lagstiftningen på området ska utformas och då särskilt när det gäller skälighetsbedömningen om vilka åtgärder som bör kunna krävas. Utskottet konstaterar att en avgörande fråga för diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet är vilka åtgärder som kan komma att krävas för att minska verkningarna av en funktionsnedsättning. Regeringen framhåller i propositionen att det inte går att generellt ange vilka åtgärder som bör övervägas utan att det beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Genom regeringens förslag framgår dock att det ska vara fråga om åtgärder som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning. Det innebär att den skälighetsbedömning som ska göras i varje enskilt fall ska ta sin utgångspunkt i de krav som för en viss situation kan gälla i annan lag eller författning, när sådana regler finns. Regeringen framhåller att om det i en situation är aktuellt med en åtgärd som inte följer av lagstiftning eller annan författning bör de åtgärder som kan krävas vara av enklare beskaffenhet. Vid skälighetsbedömningen ska enligt regeringens förslag hänsyn tas även till bl.a. de ekonomiska och praktiska förutsättningarna samt varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde. Därutöver ska andra omständigheter av betydelse beaktas. En helhetsbedömning av samtliga omständigheter kan enligt regeringen leda till att en åtgärd som i och för sig följer av annan lagstiftning eller författning kan anses oskälig att kräva i ett konkret fall enligt det nya diskrimineringsförbudet.

Vänsterpartiet för i motionerna 2013/14:So456 yrkande 1 och 2013/14:A9 yrkande 1 ett resonemang om att lagstiftningen på området borde följa den modell som föreslås i den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20). I den förstnämnda motionen uttrycks detta genom krav på att riksdagen ska besluta om en ändring av 1 kap. 4 § diskrimineringslagen. Utskottet kan inte dela

Vänsterpartiets uppfattning om skälighetsbedömningen. Den ordning som föreslås i utredningen innebär bl.a. att det kopplas en lång icke-uttömmande lista med faktorer som särskilt ska beaktas vid prövningen om en åtgärd ska anses vara skälig. En sådan lista är enligt utskottet inte ändamålsenlig. Utskottet noterar även att flera remissinstanser har invänt mot den utformning av diskrimineringsformen som föreslås i utredningen. Utskottet välkomnar den ovan beskrivna utformning av skälighetsbestämmelsen som regeringen föreslår och anser att den är väl avvägd. Utskottet anser att regeringens förslag innebär att frågan om när bristande tillgänglighet ska anses föreligga enligt diskrimineringslagen får en tydlig reglering. I den mån motion 2013/14:So456 yrkande 1 avser krav på att lagstiftning ska införas anser utskottet att motionen i huvudsak får anses tillgodosedd. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna.

I motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 4 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 3 anser motionärerna att det föreslagna rekvisitet om att hänsyn ska tas till varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde bör avskaffas. Utskottet noterar att regeringen motiverar behovet av bestämmelsen i den aktuella delen bl.a. med att det av naturliga skäl inte kan ställas samma krav på åtgärder för tillgänglighet när det gäller kontakter av engångskaraktär som det kan göras i arbetslivet där avtalsförhållandet mellan parterna kan vara både långvarigt och omfattande. I de fall kontakterna eller relationerna mellan verksamhetsutövaren och den enskilde är kortvariga anser regeringen att detta bör vägas in i bedömningen av vilka åtgärder som kan krävas. Utskottet ser inte något skäl för att frånga den bedömning som regeringen har gjort i denna del och avstyrker därför motionerna.

I motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 5 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 5 framförs kritik mot att de ekonomiska förutsättningarna ska utgöra ett kriterium vid skälighetsbedömningen. I propositionen framhåller regeringen att en verksamhetsansvarigs förmåga att bära en eventuell kostnad för en åtgärd är en särskilt viktig omständighet att beakta vid skälighetsbedömningen. Utskottet delar regeringens uppfattning i denna del. Utskottet noterar att en verksamhets möjligheter att bära kostnaden för åtgärden även var ett av de kriterier som den bakomliggande utredningen föreslog särskilt skulle beaktas vid skälighetsbedömningen. Vidare framgår av förarbetena till diskrimineringslagen (prop. 2007/08:95 s. 152) att i fråga om arbetslivet, där krav på tillgänglighetsåtgärder redan finns i dag, ska kostnaden för en åtgärd ställas i relation till arbetsgivarens ekonomi och ta sikte på förmågan att bära kostnaden. Ett liknande resonemang gäller även för lokaler på högskolans område. Utskottet anser att det faktum att verksamhetsutövarens ekonomiska förutsättningar att vidta en åtgärd ska beaktas ger uttryck för att en rimlig balans ska åstadkommas mellan å ena sidan intresset av delaktighet för en person med funktionsnedsättning och å andra sidan intresset av en näringsidkares rätt att driva sin verksamhet. Utskottet anser sammantaget att de ekonomiska förutsättningarna är en nödvändig del av skälighetsbedömningen och avstyrker därför motionerna.

## Undantag för privatpersoner

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om undantaget för privatpersoner när det gäller tillhandahållande av varor och tjänster.

Jämför reservation 7 (V).

### Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 föreslagit att diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet inte ska gälla för privatpersoner när det gäller tillhandahållande av varor och tjänster. Se vidare ovan under avsnittet Det nya diskrimineringsförbudets tillämpningsområde och innebörd.

### Motionen

Vänsterpartiet anser i motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* att det föreslagna undantaget för privatpersoner är olämpligt av det principiella skälet att en lagstiftning mot diskriminering ska vara restriktiv med på förhand angivna undantag. Den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) har övervägt detta och kommit till samma slutsats. Med en skälighetsbedömning kommer det ändå inte anses rimligt att, som nämns i propositionen, t.ex. en familj som säljer urvuxna barnkläder ska tillgänglighetsanpassa sitt hem vid försäljningen. Mot bakgrund av detta anser partiet att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för privatpersoner avskaffas (*yrkande 3*).

### Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att frågan om huruvida ett förbud mot bristande tillgänglighet i fråga om varor och tjänster även ska gälla för privatpersoner har varit föremål för övervägningar både i samband med införandet av diskrimineringslagen och i den utredning som ligger bakom den nu aktuella propositionen. Vid införandet av diskrimineringslagen gjorde Diskrimineringskommittén i sitt slutbetänkande bedömningen att privatpersoner inte borde omfattas (SOU 2006:22 del 2 s. 62 f.). I den bakomliggande utredningen gjordes däremot bedömningen att ett undantag för privatpersoner i aktuellt fall inte var nödvändigt (Ds 2010:20 s. 180 f.). Att två så grundliga utredningar kommit fram till olika bedömningar tyder enligt utskottet på att frågan är komplex.

Vänsterpartiet ansluter sig i motion 2013/14:A9 yrkande 3 till den bedömningen som görs i den bakomliggande utredningen och vill att undantaget ska avskaffas. Utskottet kan dock inte ställa sig bakom den bedömningen. Utskottet delar i stället det synsätt som framförts av Diskrimineringskommittén och som i propositionen framförs av regeringen. Utskottet anser således att de skä-

lighetsbedömningar som en lagstiftning om åtgärder mot bristande tillgänglighet aktualiserar typiskt sett tar sikte på näringsverksamhet. I remissrundan har det även lyfts fram praktiska invändningar mot att kräva att privatpersoner vidtar åtgärder för tillgänglighet i den fysiska miljön, inte minst med tanke på att en privatperson i många fall kan antas tillhandahålla en vara från sin bostad. Vidare kan det ifrågasättas om det är rimligt att ålägga en privatperson att göra de rättsliga bedömningar som lagstiftningen innebär. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det finns praktiska och rimliga invändningar mot att kravet på åtgärder för tillgänglighet ska kunna riktas även mot privatpersoner. En sådan ordning skulle riskera att brista i effektivitet och även innebära tillämpningsproblem.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2013/14:A9 (V) yrkande 3.

## Undantag för bostäder

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om undantaget för tillhandahållande av bostäder.

Jämför reservation 8 (MP, V).

### Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 föreslagit att diskrimineringsförbudet mot bristande tillgänglighet inte ska gälla i fråga om tillhandahållande av bostäder. Se vidare ovan under avsnittet Det nya diskrimineringsförbudets tillämpningsområde och innebörd.

### Motionen

*Vänsterpartiet* noterar i motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* att regeringen, till skillnad från utredaren i den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20), föreslår att lagstiftningen ska förses med undantag för tillhandahållande av bostäder. Partiet anser att regeringen verkar ha tolkat utredningens förslag som betydligt mer långtgående än vad som egentligen är fallet, i form av att det skulle kunna ställas höga krav på tillgänglighetsanpassning vid visning av bostäder. Enligt partiet är det mycket olyckligt att den som tillhandahåller en bostad till allmänheten helt undantas från diskrimineringsförbudet. Partiet vill att regeringen återkommer med ett lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för bostäder avskaffas (*yrkande 6*).

### Utskottets ställningstagande

*Vänsterpartiet* förklarar i sin motion 2013/14:A9 yrkande 6 att partiet ställer sig bakom den ordning som den bakomliggande utredningen föreslår. Partiet

anser i linje med det att tillhandahållande av bostäder inte bör undantas från förbudet mot bristande tillgänglighet. Utskottet noterar dock att utredningen inte föreslog att förbudet skulle innebära en skyldighet att anpassa en bostad som sådan vid överlåtelse eller upplåtelse med bostadsrätt eller vid uthyrning. Utredningen föreslog att det med stöd av förbudet skulle kunna ställas krav på åtgärder för att personer med funktionsnedsättning skulle kunna delta i exempelvis visningen av en bostad för spekulanter, men som inte avsåg själva bostadens utformning. Enligt utredningens förslag borde även tillgänglighetsåtgärder som tar sikte på annat än själva bostaden i sig anses omfattade av förbudet. Dit hör t.ex. tillträde till själva fastigheten som sådan och tillgång till vissa gemensamma utrymmen. Vilka åtgärder som skulle kunna krävas i det enskilda fallet skulle enligt utredningens förslag få avgöras inom ramen för skälighetsbedömningen.

Utskottet delar regeringens uppfattning att den ordning som framförs av såväl Vänsterpartiet som i utredningen skulle riskera att skapa betydande osäkerhet om vad som skulle kunna krävas vid överlåtelse eller upplåtelse av en bostad. En bostadsrättshavare som ska sälja sin bostadsrätt har t.ex. inte rätt att vidta några åtgärder utanför sin egen lägenhet. Det är inte heller rimligt att kräva att en husägare som vill sälja eller hyra ut sitt hus ska vara skyldig att se till att en person med funktionsnedsättning kan komma på en visning när bostaden som sådan inte behöver anpassas. Utskottet anser därför att ett undantag för tillhandahållande av bostäder från tillämpningsområdet för förbudet mot bristande tillgänglighet utgör en väl avvägd del av regeringens förslag i sin helhet.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2013/14:A9 (V) yrkande 6.

## Andrahandsansvar

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på införande av ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet.

Jämför reservation 9 (MP, V).

## Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 inte föreslagit något andrahandsansvar för den som hindrar att åtgärder vidtas mot bristande tillgänglighet. Ett sådant förslag fanns i den bakomliggande utredningen (Ds2010:20). Se vidare ovan under avsnittet Ersättning och ansvar.

## Motionerna

I motion 2013/14:A9 av *Ali Esbati m.fl.* uppmärksammar *Vänsterpartiet* att det i den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) föreslogs att ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet införs men att regeringen avstår från att lägga ett sådant förslag. Ett andrahandsansvar kan t.ex. handla om situationen att en fastighetsägare säger nej till tillgänglighets-skapande åtgärder som en hyresgäst vill vidta och att dessa åtgärder därför inte blir av. Partiet delar Lagrådets bedömning att om inte antingen den verksamhetsansvarige får ett ansvar för att åtgärder vidtas oavsett om fastighetsägaren ger sitt samtycke, eller ett särskilt ansvar läggs på fastighetsägaren, kan följderna för tillgängligheten bli oacceptabla. Partiet anser därför att ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet bör införas (*yrkande 7*).

Frågan om att införa ett andrahandsansvar behandlas även i motion 2013/14:A11 av *Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP)*. Motionärerna anser att det är orimligt att inte införa en sådan ordning. En fastighetsvärd ska t.ex. inte kunna säga nej till att den som hyr lokalen vill vidta åtgärder för att förbättra tillgängligheten. Lagen bör alltså omfatta även den typen av situationer varför ett andrahandsansvar behöver införas (*yrkande 4*).

## Utskottets ställningstagande

Motionärerna i detta avsnitt anser att det borde införas ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet enligt diskrimineringslagen. De ansluter sig därmed till den uppfattning som utredaren i den bakomliggande utredningen förespråkar. Utskottet kan visserligen instämma i att ett ersättningsansvar för den som förhindrar eller försvårar skäliga tillgänglighetsåtgärder kan ha en funktion att fylla. Regeringen har också poängterat just detta i propositionen. Det finns dock skäl att, som bl.a. Arbetsdomstolen har gjort i sitt remissvar, uppmärksamma att den bestämmelse som föreslås i utredningen i detta avseende är något oklar. Det gäller särskilt i fråga om vilka utredningsåtgärder som bör krävas av en enskild person för att kunna göra gällande ett ansvar för någon annan än den som i första hand ansvarar för den diskriminerande åtgärden eller underlåtenheten. Utskottet delar regeringens bedömning att det finns skäl att inte nu gå vidare med detta förslag utan låta frågan bli föremål för ytterligare överväganden.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 7 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 4.

## Tillgänglighet för vissa särskilda grupper

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillgänglighet för vissa särskilda grupper.

Jämför reservation 10 (MP).

### Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 föreslagit att bristande tillgänglighet ska införas som en form av diskriminering genom att införa en ny tredje punkt i 1 kap. 4 § diskrimineringslagen enligt vilken krav på skäligen tillgänglighetsåtgärder kan ställas. Som en del i skälighetsbedömningen ska vissa angivna omständigheter vägas in, däribland de ekonomiska förutsättningarna hos verksamhetsutövaren samt varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde personen med funktionsnedsättning. Begreppet tillgänglighet definieras inte i regeringens förslag. Se vidare ovan under avsnittet Förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

### Motionerna

I flera motionsyrkanden framhålls specifika grupper inom samhället som enligt motionärerna bör omfattas av regeringens åtgärder för tillgänglighet.

*Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP)* lyfter i motion 2013/14:A11 fram vikten av att brister i kommunikativ tillgänglighet också bör kunna ses som diskriminering och att detta bör exemplifieras i lagstiftningen. Enligt motionärerna får knappast döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som använder teckenspråk tillgänglighet genom enkla lösningar. Partiet anser att brister i kommunikativ tillgänglighet ska kunna ses som diskriminering och att regeringen ska återkomma med ett lagförslag med den innebörden (*yrkande 6*).

*Jan Lindholm (MP)* anser i motion 2013/14:C260 *yrkande 7* att mindre vanliga tillgänglighetsproblem, såsom vissa människors problem med överkänslighet för doftämnen, måste synliggöras. Regeringens ansvar om tillgänglighet omfattar även gruppen doftöverkänsliga, och att stärka denna grupps möjlighet att verka i samhället ingår i regeringens åtaganden enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

I motion 2013/14:A237 framhåller *Hillevi Larsson (S)* att det är rimligt och nödvändigt att assistanshundförare och deras assistanshundar ingår i tillgänglighetslagstiftningen. Liknande resonemang om tillgänglighet för assistanshundar och ledarhundar framförs även i motionerna 2013/14:A258 av *Catharina Bråkenhielm (S)* och 2013/14:A395 av *Tina Ehn m.fl. (MP)*.

## Utskottets ställningstagande

I motion 2013/14:A11 (MP) yrkande 6 anser motionärerna att brister i kommunikativ tillgänglighet också bör kunna ses som diskriminering och att detta bör framgå av lagstiftningen. Utskottet anser inte att det är nödvändigt att i den lagstiftning om bristande tillgänglighet som regeringen nu föreslår definiera begreppet tillgänglighet. Det är varken rimligt eller önskvärt att i lagstiftningen räkna upp alla de situationer av bristande tillgänglighet som kan bli aktuella för olika typer av funktionsnedsättningar. Utskottet delar vidare regeringens bedömning att betydelsen av uttrycket tillgänglighet i vardagligt språkbruk är tämligen klar. Åtgärder för att skapa tillgänglighet aktualiseras dessutom på ett i huvudsak likartat sätt inom olika samhällsområden. Kraven kan i huvudsak hänföras till stöd eller personlig service, information och kommunikation samt den fysiska miljön. Det råder inte någon tvekan om att den grupp av personer som räknas upp i motionen omfattas av lagstiftningen om bristande tillgänglighet. Vilka åtgärder som kan komma att krävas i ett enskilt fall får avgöras genom skälighetsbedömningen. Utskottet anser således inte att det finns skäl till något tillkännagivande på området, varför motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller personer med överkänslighet mot doftämnen, som tas upp i motion 2013/14:C260 (MP) yrkande 7, vill utskottet dels hänvisa till tidigare behandling i utskottet (senast i bet. 2012/13:AU1 s. 58 f.), dels framhålla att problemet uppmärksammas av regeringen i den lagstiftning om bristande tillgänglighet som nu föreslås. Som exempel på tillgänglighetsåtgärder som kan bli aktuella i den fysiska miljön nämner regeringen t.ex. flyttning av starkt doftande produkter. Utskottet anser inte att det finns något skäl för ett tillkännagivande i frågan och avstyrker därför motionsyrkandet.

Utskottet behandlade under riksmötet 2012/13 liknande motionsyrkanden om tillgänglighet för ledarhundar som tas upp i några motionsyrkanden om assistans- och ledarhundar i detta avsnitt (se bet. 2012/13:AU1 s. 48 f.). Utskottet står fast vid det ställningstagande som då framfördes om att synskadade med ledarhund ska ha rätt till samma möjligheter i vårt samhälle. Samma sak gäller för personer med behov av assistanshund. I diskrimineringslagen finns ett skydd mot diskriminering på grund av funktionshinder som omfattar bl.a. arbetsliv, utbildning och tillhandahållande av varor och tjänster. Som framhållits ovan är det inte lämpligt att i den nya lagstiftningen om bristande tillgänglighet särskilt peka ut vissa situationer som bristande tillgänglighet. Med anledning av det anser utskottet att det inte finns något skäl att särskilt lagstifta om tillgänglighet för assistans- och ledarhundar. Motionerna 2013/14:A237 (S), 2013/14:A258 (S) och 2013/14:A395 (MP) avstyrks därför.



## Utvärdering

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om krav på en utvärdering av regeringens förslag om bristande tillgänglighet.

Jämför reservation 11 (S, MP, V).

### Bakgrund

Regeringen har i proposition 2013/14:198 föreslagit att bristande tillgänglighet ska införas som en form av diskriminering. Se vidare ovan under avsnittet Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering.

### Motionen

*Socialdemokraterna* befarar i motion 2013/14:A10 av *Ylva Johansson m.fl.* att de undantag och stora begränsningar som föreslås kan göra att lagstiftningen om bristande tillgänglighet blir alltför svag. Partiet anser dock att det är svårt att på förhand överblicka konsekvenserna. Enligt partiet bör regeringen ges i uppdrag att följa och värdera utvecklingen av lagens tillämpning och dess konsekvenser. Regeringen bör senast inom fem år återkomma till riksdagen med en utvärdering (*yrkande 3*).

### Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att en viktig del av att skapa effektiva åtgärder och effektiv lagstiftning generellt sett är att följa upp och utvärdera de reformer som görs på olika områden. Den lagstiftning som nu föreslås mot bristande tillgänglighet som en form av diskriminering är inte annorlunda än andra insatser från regeringen i denna bemärkelse. Utskottet anser visserligen att regeringen har gjort en tillfredsställande bedömning av förslaget konsekvenser men anser samtidigt att det på förhand är svårt att veta exakt hur den föreslagna lagstiftningen kommer att falla ut. Utskottet utgår från att regeringen kommer att följa tillämpningen av lagstiftningen noga och vidta åtgärder för särskilda utvärderingsinsatser om det skulle bedömas vara nödvändigt. Att som *Socialdemokraterna* gör i sitt motionsyrkande redan nu slå fast att en utvärdering ska ske och när den ska ske är enligt utskottet inte rätt väg att gå. Utskottet kommer i stället att med stort intresse följa den vidare utvecklingen på området. Utskottet utgår alltså från att regeringen kommer att göra det samma och vidta eventuella åtgärder därefter.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2013/14:A10 (S) yrkande 3.

## Förebyggande arbete mot diskriminering m.m.

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande arbete mot diskriminering i olika former.

Jämför reservationerna 12 (MP, V), 13 (MP) och 14 (SD).

### Bakgrund

Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. I dess tredje kapitel finns regler om krav på att vidta aktiva åtgärder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter inom arbetslivet och de delar av utbildningsområdet som avses i skollagen, högskolelagen och lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Åtgärderna är avsedda att verka pådrivande och mana till ökade ansträngningar för att motverka diskriminering. Bestämmelserna om aktiva åtgärder är framåtsyftande, förebyggande och av generell eller kollektiv natur. Skyldigheten att vidta aktiva åtgärder på arbetslivets område gäller enbart diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning (3 kap. 1 §). Föreskrifter om arbetsgivarens skyldigheter finns i 3 kap. 4–13 §§. Föreskrifter om utbildningssamordnarens skyldigheter finns i 3 kap. 15 och 16 §§.

I november 2012 utsåg regeringen en särskild utredare för uppdraget att undersöka hur krav på aktiva åtgärder ska utformas och göras tydliga för att bli ett effektivare medel i arbetet med att förebygga diskriminering och uppnå lika rättigheter och möjligheter (dir. 2012:80). Utredarens arbete ska redovisas senast den 15 juni 2014 (dir. 2014:24).

EU-kommissionen lämnade i juli 2008 ett förslag till direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning (KOM(2008) 426). Syftet med förslaget till ett sådant antidiskrimineringsdirektiv är att utvidga minimiskyddet mot diskriminering även utanför arbetslivet, där skyddande gemenskapslagstiftning redan finns. Förhandlingarna om förslaget pågår fortfarande.

### Motionerna

*Vänsterpartiet* anser i motion 2013/14:A301 av *Christina Höj Larsen m.fl.* att alla arbetsgivare med fler än tio anställda bör omfattas av skyldigheten att upprätta likabehandlings- och mångfaldsplaner i fråga om samtliga diskrimineringsgrunder (*yrkande 9*). Diskrimineringslagen ställer krav på att arbetsgivare

ska främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning. Enligt partiet finns det också starka skäl för att arbetsgivare bör arbeta förebyggande för att förhindra diskriminering som har samband med könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

*Eva-Lena Jansson m.fl. (S)* vill i motion 2013/14:A345 ha ett samhälle som undanröjer hinder för människors utveckling och ger alla oavsett uppväxtmiljö möjligheter att nå sin fulla potential. Enligt motionärerna bör regeringen tillsätta en kommission för jämlikhet för att analysera skillnader i livsvillkor och föreslå förändringar för att åstadkomma ett mer jämlikt samhälle. I motion 2013/14:A350 av *Teres Lindberg (S)* betonas att strukturell diskriminering är ett problem som det är svårt att komma åt. Motionären anser att det behövs en samlad nationell strategi för det fortsatta arbetet mot olika former av diskriminering (*yrkande 1*). Möjligheten att låta lagstiftningen mot diskriminering ta sin utgångspunkt i människors likheter snarare än i våra olikheter bör också prövas (*yrkande 2*).

I motion 2013/14:U297 *yrkande 3* av *Jonas Gunnarsson m.fl. (S)* noterar motionärerna bl.a. att EU-kommissionen har lagt fram ett direktivförslag om antidiskrimineringslagstiftning. Motionärerna anser att det är viktigt att Sverige aktivt verkar för att detta direktiv antas av EU och ser gärna att direktivet kompletteras med ett skydd för transpersoner, inom ramen för liggande antidiskrimineringsdirektiv.

*Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP)* framhåller i motion 2013/14:A11 att diskriminering generellt kommer att minska i ett samhälle som tänker rätt från början. Medvetenhet och synsätt är viktiga faktorer för att nå rätt. FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tar upp frågan om vikten av att främja universell utformning vid utvecklingen av normer och riktlinjer. Motionärerna anser att universell utformning ska gälla som utgångspunkt (*yrkande 7*). Det bör gälla allt som sker i samhället som är till för alla.

I motion 2013/14:A407 anser *Mattias Karlsson (SD)* att diskrimineringslagen bör utredas så att rätten att behandlas lika oavsett grupptillhörighet men inte oavsett agerande tydliggörs. Alla ska ha rätt att behandlas lika oavsett grupptillhörighet. Enligt motionären är det en allvarlig brist att dagens diskrimineringslagstiftning tolkas på så sätt att personers agerande kan ursäktas med identifiering till en utsatt grupp, t.ex. att någon med hänvisning till sin religion vägrar att skaka hand med en person av motsatt kön.

*Stefan Svanström (KD)* belyser i motion 2013/14:A221 situationen för hbt-personer och förekomsten av skamrelaterat våld och förtryck. Motionären anser att det behövs en samlad kompetens som kan bidra med utbildning, rådgivning och också ha en samordning kring skyddade boenden för hbt-personer som riskerar att utsättas för skamrelaterat våld. Ett nationellt kompetenscentrum skulle kunna spela en viktig kunskapspridande roll.

## Utskottets ställningstagande

Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet och inte en förhandlingsbar förmån. Förbudet mot diskriminering finns inskrivet i ett stort antal konventioner om mänskliga rättigheter. Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är alla människor fria och lika i värde och rättigheter. Utskottet anser att det är självklart att regeringen ska bedriva ett kontinuerligt arbete med att förebygga diskriminering i alla dess former.

En utgångspunkt för utskottet är att förhållandena i arbetslivet påverkar människors hela livssituation. Därför är det viktigt att främja ett långsiktigt hållbart arbetsliv, så att människor som kan arbeta får möjlighet att göra det efter sina egna förutsättningar. Människor ska kunna vistas i en god arbetsmiljö med arbetsvillkor som möjliggör detta. I insatserna för att förbättra arbetsmiljön ingår också åtgärder för att förhindra att arbetstagare utsätts för diskriminering och kränkningar.

Genom införandet av diskrimineringslagen fick Sverige den effektiva och heltäckande lagstiftning som är en nödvändig förutsättning för att uppnå målet om ett arbetsliv fritt från diskriminering. Genom inrättandet av myndigheten Diskrimineringsombudsmannen (DO) har regeringen också skapat förutsättningar för att bekämpa diskrimineringen i samhället mer effektivt. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till DO:s uppgift att förebygga diskriminering i arbetslivet. DO ska inom sitt verksamhetsområde bl.a. informera, utbilda, överlägga med och ha andra kontakter med myndigheter och företag. Alla arbetsgivare ska också arbeta förebyggande mot diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. Detta arbete ska ske i samverkan med de anställda, vilket vanligtvis är tillsammans med representanter för arbetstagarorganisationerna på arbetsplatsen. Diskrimineringslagen ställer även liknande krav på utbildningsanordnare när det gäller att vidta aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering.

Enligt diskrimineringslagen är det DO som ska utöva tillsyn över att arbetsgivare och utbildningsanordnare följer bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen. Utskottet delar regeringens synsätt att detta är en viktig del i arbetet för att förebygga och förhindra diskriminering. Under 2012 granskade DO i större utsträckning än tidigare år arbetsgivares och utbildningsanordnares aktiva åtgärder. Vidare har ett antal statliga myndigheter sedan ett par år tillbaka arbetat med antidiskrimineringsstrategier som tar sikte på att motverka diskriminering, både internt och externt i sin verksamhet. Exempelvis har länsstyrelserna utarbetat en handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter för 2010–2012. Samtliga länsstyrelser har deltagit i samordningsarbetet och det gemensamma arbetet med handlingsplanen, vilket har resulterat i att en rad insatser har genomförts på olika nivåer under de tre åren. Utskottet välkomnar de initiativ som har tagits för att stärka arbetet mot diskriminering i dessa sammanhang.

När det gäller frågan om aktiva åtgärder noterar utskottet även att regeringen har gett Utredningen om aktiva åtgärder mot diskriminering ett tilläggsdirektiv (dir. 2013:86). Förutom uppdraget att undersöka hur krav på aktiva

åtgärder ska utformas och göras tydliga för att bli ett effektivare medel i arbetet med att förebygga diskriminering och uppnå lika möjligheter och rättigheter, har den särskilda utredaren fått i uppdrag att föreslå hur riksdagens tillkännagivande (bet. 2012/13:AU10, rskr. 2012/13:260) om lönekartläggningar och handlingsplaner för jämställda löner kan genomföras. Uppdragen ska redovisas senast den 15 juni 2014. Utskottet anser att regeringens ställningstagande med anledning av utredningen inte bör föregripas.

Utskottet välkomnar vidare att regeringen i januari 2014 tillsatte en särskild utredare med uppgift att föreslå hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras (dir. 2014:10). Syftet med utredningen är att ge förslag som säkerställer goda förutsättningar för personer som utsätts för diskriminering att ta till vara sina rättigheter. Uppdraget ska enligt ett tilläggsdirektiv redovisas senast den 18 december 2015 (dir. 2014:79). Utskottet kommer att följa det fortsatta arbetet med stort intresse.

Utskottet vill även framhålla att lokala aktörer, t.ex. antidiskrimineringsbyråer, spelar en viktig roll i lokalsamhället när det gäller att uppmärksamma och synliggöra olika former av diskriminering. Dessa aktörer underlättar även kunskapspridningen om bl.a. lagstiftning och DO:s verksamhet. Utskottet anser att det är viktigt att organisationer som arbetar med att bekämpa diskriminering kan fortsätta sin verksamhet och att det skapas förutsättningar för kontinuitet i verksamheten. Utskottet välkomnar därför att regeringen fr.o.m. 2013 har permanentat stödet till dessa organisationer. Utskottet anser att det bidrar till kontinuiteten i arbetet mot diskriminering.

Utskottet noterar vidare att regeringen i januari 2014 antog en samlad strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Syftet med strategin är att främja hbt-personers lika rättigheter och möjligheter i Sverige. Ett antal fokusområden pekas ut, och strategiska myndigheter utses i syfte att skapa förutsättningar för ökad kunskap och likvärdigt bemötande. I strategin aviseras också uppdrag till dessa och andra myndigheter och insatser för att höja medvetenheten och kunskapen om hbt-personers situation. Utskottet anser att strategin är ett viktigt steg i arbetet med att uppnå lika rättigheter för hbt-personer.

Strategin fokuserar på Sverige, men regeringen agerar även internationellt för att främja hbt-personers rättigheter och för att utöka skyddet mot diskriminering i alla dess former. Som exempel kan nämnas att Sverige på EU-nivå deltar aktivt i det pågående förhandlingsarbetet med förslaget till nytt antidiskrimineringsdirektiv. Utskottet välkomnar att regeringen har verkat för ett direktiv med en bred ansats mot diskriminering. Utskottet förutsätter att regeringen kommer att fortsätta att arbeta aktivt inom EU och i andra internationella forum för att utöka skyddet mot diskriminering i alla dess former.

Utskottet anser sammantaget att regeringen bedriver ett aktivt och omfattande arbete för att förebygga diskriminering i alla dess former. Det är viktigt att fortsätta arbetet med att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt för att lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Utskottet sätter sin tilltro till regeringens arbete på området och anser inte att den typ av

åtgärder och insatser som föreslås i motionerna 2013/14:U297 (S) yrkande 3, 2013/14:A11 (MP) yrkande 7, 2013/14:A221 (KD), 2013/14:A301 (V) yrkande 9, 2013/14:A345 (S), 2013/14:A350 (S) yrkandena 1 och 2 och 2013/14:A407 (SD) ger skäl till något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks därför.

## Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med förslag om åtgärder i relation till diskriminering på grund av etnisk tillhörighet.

Jämför reservationerna 15 (MP, V) och 16 (SD).

### Motionerna

*Miljöpartiet* framhåller i motion 2013/14:K394 av *Maria Ferm m.fl.* vikten av att motverka vardagsrasismen. Utsatta gruppers möjligheter att tillvarata sina rättigheter måste stärkas, men även samhället måste ta sitt ansvar. Partiet vill därför stärka och långsiktigt säkra stödet till utsatta gruppers och antirasistiska organisationers organisering (*yrkande 14*). Partiet vill även ha en särskild satsning från statligt håll, exempelvis genom ett uppdrag till DO, på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer (*yrkande 16*). Ett likalydande yrkande framförs även i motion 2013/14:K379 *yrkande 3* av *Maria Ferm m.fl.* (MP).

I motion 2013/14:A262 av *Amineh Kakabaveh m.fl.* (V, MP) uppmärksammas särskilt invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden. Motionärerna anser att tillgången till barn- och äldreomsorgen måste utformas så att den inte i praktiken missgynnar grupper av medborgare på grund av etnicitet eller ursprung (*yrkande 3*).

*Abir Al-Sahlani* (C) noterar i motion 2013/14:A380 att allt fler svenska muslimer känner sig utsatta för diskriminering och rasistiska angrepp. Terrorbrottslagstiftningen och tillämpningen av denna pekas ut som ett särskilt område där muslimer särbehandlas. Motionären anser att svenska muslimers situation måste ses över, i samarbete med svenska muslimer själva, där dessa människor är med i både definitionsprocessen av problemen och skapandet av lösningarna.

*Mattias Karlsson* och *David Lång* (båda SD) anser i motion 2013/14:A353 att en utredning bör tillsättas med uppdraget att kartlägga svenskfientlighetens utbredning och karaktär samt att föreslå åtgärder i syfte att motverka svenskfientligheten (*yrkande 1*). Enligt motionärerna tar sig svenskfientlighet uttryck på olika sätt, exempelvis i form av trakasserier, kränkningar och nedsättande attityder kopplade till svenskarnas härkomst eller utseende. Motionärerna föreslår även att de lagtexter som medger negativ särbehandling av infödda svenskar ses över och ändras (*yrkande 2*). Vidare föreslås att statligt stöd till

antirasistiska organisationer endast ges till sådana organisationer som också förbinder sig att motverka svenskfientlighet (*yrkande 3*).

*Mattias Karlsson* och *Sven-Olof Sällström* (båda SD) vill i motion 2013/14:A364 att statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund ska avvecklas senast i statsbudgeten för 2015.

### Utskottets ställningstagande

Motionärerna i detta avsnitt riktar in sig på olika former av diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och lyfter fram olika grupper som särskilt utsatta. Utskottet har flera gånger tidigare behandlat liknande frågeställningar (se t.ex. 2012/13:AU1 s. 51 f. och 2011/12:AU11 s. 19 f.). Utskottet anser att det finns skäl att på nytt betona att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle som präglas av mångfald och respekt för individens mänskliga fri- och rättigheter. Diskrimineringslagstiftningen har en stor betydelse i detta sammanhang. Denna lagstiftning har till syfte att värna principen om alla människors lika värde och allas rätt att bli behandlade som individer på lika villkor. Ytterst är lagstiftningen ett uttryck för det fria, demokratiska samhället och de värderingar som ligger till grund för samhällsordningen. Främlingsfientliga och andra uppfattningar och värderingar som står i strid med principen om alla människors lika värde utgör ytterst en utmaning mot hela den värdegrund som bär upp en demokrati. Utskottet anser att det är viktigt att arbetet mot diskriminering omfattar alla.

Utskottet noterar att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att motverka främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. Till dessa åtgärder hör en treårig satsning på kunskaphöjande insatser för barn och ungdomar om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans under perioden 2012–2014. Inom ramen för denna satsning har en rad olika insatser initierats genom stöd till ett antal ideella organisationer för projekt som bedömts vara särskilt verkningsfulla för att motverka främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. Vidare beslutade regeringen 2012 att tillföra medel till Judiska centralrådet för den judiska minoritetens interna säkerhetsarbete. Beslutet fattades i syfte att öka säkerheten och minska utsattheten för den judiska minoriteten. I april 2013 anordnade Arbetsmarknadsdepartementet i samarbete med Europarådet ett internationellt rundabordsmöte med fokus på antiziganismen i Europa. Sedan november 2012 är departementet även partner i ett tvåårigt EU-projekt, Good Relations, som pågår t.o.m. oktober 2014. Projektet ska bl.a. ta fram riktlinjer för lokalt arbete mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. Inriktningen i Sverige är krisberedskap mot främlingsfientlighet inom ramen för kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser. I sammanhanget finns även skäl att lyfta fram Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet (Ds 2014:8). Boken har tagits fram inom ramen för Arbetsmarknadsdepartementet och belyser övergrepp mot och kränkningar av romer under 1900-talet. Utskottet välkomnar

regeringens fortsatta och förstärkta insatser mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans.

Utskottet delar regeringens åsikt att det är angeläget att ta ett samlat grepp om arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. Utskottet noterar att betänkandet Främlingsfienden inom oss (SOU 2012:74) har remitterats och nu bereds inom Regeringskansliet. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att med utgångspunkt i betänkandet överväga om arbetet mot främlingsfientlighet behöver ges en mer strukturerad form och hur detta i sådana fall kan ske, samt vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att motverka främlingsfientlighet och liknande former av intolerans. Av betänkandet framgår bl.a. att främlingsfientliga och rasistiska konspirationsteorier får genomslag på ett helt annat sätt än tidigare. I det sammanhanget vill utskottet framhålla att regeringen 2013 därför påbörjade ett arbete för att höja kunskapen om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans på internet med särskilt fokus på barn och ungdomar. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta arbete behöver fortsätta men också utvidgas till andra målgrupper.

När det gäller stöd till olika utsatta grupper vill utskottet framhålla att det är många organisationer inom det civila samhället som arbetar mot diskriminering, främlingsfientlighet och andra former av intolerans och som bedriver sina verksamheter med hjälp av statligt stöd enligt olika förordningar. Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2014 förklarat att regeringen avser dels att initiera en generell översyn av villkoren för de statliga stöden, dels att följa upp och utvärdera stödets effektivitet. Regeringen avser därmed att förstärka den fortlöpande kvalitetskontrollen av de verksamheter inom området som får statligt stöd. Utskottet anser att det är viktigt att stöden används på ett så effektivt sätt som möjligt i kampen mot diskriminering och välkomnar därför regeringens initiativ på området.

Utskottet konstaterar att regeringen driver ett omfattande arbete för att motverka diskriminering på grund av etnisk tillhörighet med bl.a. insatser för att stödja särskilt utsatta grupper och organisationer som arbetar inom området. Utskottet ställer sig bakom inriktningen på regeringens arbete och anser inte att det finns skäl för något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionerna 2013/14:K379 (MP) yrkande 3, 2013/14:K394 (MP) yrkandena 14 och 16, 2013/14:A262 (V, MP) yrkande 3, 2013/14:A353 (SD) yrkandena 1–3, 2013/14:A364 (SD) och 2013/14:A380 (C), som därför avstyrks.



## Diskriminering i arbetslivet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om diskriminering i arbetslivet. Jämför reservationerna 17 (V), 18 (MP, V) och 19 (S, MP) samt särskilt yttrande (MP).

### Motionerna

*Vänsterpartiet* föreslår i motion 2013/14:A301 av *Christina Höj Larsen m.fl.* att obligatoriska kravprofiler ska införas vid rekrytering (*yrkande 4*). För att inte godtyckligt utestänga arbetssökande med utländsk bakgrund måste befattningsbeskrivningar och annonser tydligt formulera de krav som ställs, de meriter som är nödvändiga och tillräckliga samt de urvalsprinciper som kommer att användas i rekryteringsprocessen. Partiet anser vidare att det är viktigt att DO har resurser att granska inte bara företag utan även samhällets institutioner. För att motverka diskriminering vid rekryteringar är det viktigt med bra verktyg för rekrytering. Partiet anser att DO bör ges i uppdrag att utveckla verktyg för kritiska analyser av rekryteringsprocesser och bidra till att detta tillämpas på de tio största myndigheterna (*yrkande 8*). Regeringen bör skriva in ett sådant uppdrag i DO:s regleringsbrev.

*Hillevi Larsson* och *Åsa Lindestam* (båda S) anför i motion 2013/14:A368 att unga kvinnors utsatthet på arbetsmarknaden till stor del är knuten till arbetsgivarnas negativa syn på barnafödande. Motionärerna anser att det bör införas ett förbud för arbetsgivare att i anställningsintervju ställa frågor om planerade barn.

### Utskottets ställningstagande

Förslaget om obligatoriska kravprofiler vid rekrytering, som framställs av Vänsterpartiet, har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare (senast i bet. 2012/13:AU7 s. 28 f.). Utskottet uttalade då att rekryteringen av kompetent arbetskraft behöver säkras för att lägga grunden till en långsiktigt sund ekonomisk utveckling och skapa utrymme för välfärd i Sverige. Diskriminering, oavsett om den sker med hänvisning till kön, etnisk tillhörighet eller någon annan i sammanhanget ovidkommande faktor, motverkar att en sådan målsättning uppfylls. Det är viktigt att dessa frågor ständigt diskuteras och beaktas vid rekrytering. Grundprincipen på arbetsmarknaden bör dock vara att rekryteringsprocessen är en fråga mellan arbetsmarknadens parter där en viktig utgångspunkt är att diskriminering inte får förekomma. Utskottet står fast vid detta ställningstagande och anser att resonemanget gör sig gällande även för Vänsterpartiets yrkande om att DO bör ges i uppdrag att utveckla verktyg och kritiska analyser av rekryteringsprocesser. Motion 2013/14:A301 (V) yrkandena 4 och 8 avstyrks därmed.

För att främja jämställdheten och motverka diskriminering anser utskottet att det är viktigt med en arbetsmarknad med goda förutsättningar för både mäns och kvinnors deltagande. Utskottet anser också att det är viktigt att gällande regelverk underlättar mäns och kvinnors möjlighet att kombinera ett arbetsliv med familjebildning. Frågan om arbetsgivarnas rätt att ställa vissa frågor har behandlats i betänkande 2011/12:AU9 (s. 8 f.). Utskottet redogjorde då grundligt för det kringliggande regelverket och de utredningsinsatser som då hade gjorts på området. Utskottet anser inte att det finns skäl att på nytt upprepa detta utan hänvisar till den tidigare behandlingen. Utskottet noterar vidare, som redogjorts för ovan, att regeringen har tillsatt en utredning om hur krav på aktiva åtgärder ska utformas och göras tydliga för att bli ett effektivare medel i arbetet med att förebygga diskriminering och uppnå lika rättigheter och möjligheter (dir. 2012:80). Utredarens arbete ska redovisas senast den 15 juni 2014 (dir. 2014:24). Utskottet anser att regeringens ställningstagande med anledning av utredningen inte bör föregripas. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2013/14:A368 (S).

## Diskrimineringsombudsmannen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om diskrimineringsombudsmannen.

Jämför reservation 20 (S).

### Bakgrund

Diskrimineringsombudsmannen (DO) tillkom som en ny myndighet den 1 januari 2009, samtidigt som Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning avvecklades.

DO ska enligt diskrimineringslagen utöva tillsyn över att lagen följs (4 kap. 1 §). DO får som part föra talan i domstol för enskild som medger det (6 kap. 2 §). Bestämmelser om DO:s uppgifter finns också i lagen om Diskrimineringsombudsmannen. DO ska enligt denna lag bl.a. verka för att diskriminering som har samband med de sju diskrimineringsgrunderna inte förekommer på några områden av samhällslivet och ska också genom råd och på annat sätt medverka till att den som har utsatts för diskriminering kan ta till vara sina rättigheter. Därtill kommer att DO inom sitt verksamhetsområde bl.a. informerar, utbildar, överlägger med och har andra kontakter med myndigheter, företag, enskilda och organisationer. Av förordningen (2008:1401) med instruktion för Diskrimineringsombudsmannen framgår vidare att DO ska följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde.

## Motionen

*Socialdemokraterna* påpekar i motion 2013/14:A288 av *Ylva Johansson m.fl.* att det finns olika åsikter om hur jämställdhetsarbetet har utvecklats sedan DO 2009 tog över Jämställdhetsombudsmannens verksamhet. Eftersom det nu har gått ett antal år föreslår partiet att det ska göras en utvärdering av DO (*yrkande 4*). Partiet ser gärna att en sådan utvärdering görs utifrån jämförelser med andra länder. Vidare noterar partiet att DO i dag har ett främjandeuppdrag som är användbart på individnivå i specifika personalärenden men saknar ett främjandeuppdrag som går att använda för att främja jämställdhet på ett strukturellt och övergripande plan. Partiet anser att DO behöver ett sådant uppdrag för att på ett bättre sätt kunna arbeta med långsiktigt strategiska jämställdhetsfrågor som minskar skillnaderna mellan kvinnor och män i vårt land (*yrkande 5*).

## Utskottets ställningstagande

Med anledning av Socialdemokraternas förslag om en utvärdering av DO i motion 2013/14:A288 yrkande 4 noterar utskottet att DO under senare år har granskats och analyserats av både Riksrevisionen (DO och diskrimineringsfrågorna, RiR 2012:3) och Statskontoret (Myndighetsanalys av Diskrimineringsombudsmannen, 2011:26). I betänkande 2012/13:AU1 behandlade utskottet regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport. Utskottet uttalade då bl.a. att det i likhet med regeringen delade Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att det till grund för DO:s arbete mot diskriminering finns en god kunskap om var i samhället riskerna för diskriminering är störst, vilka uttryck den tar sig och om den ökar eller minskar över tid. Vidare noterades att regeringen redan vid den tidpunkten hade vidtagit flera åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för analys och uppföljning inom området. Utskottet delade regeringens bedömning att DO bör åstadkomma en rimlig balans mellan sina olika uppgifter och också se till att de olika delarna samspelar med varandra på ett bra sätt. Utskottet anser fortfarande att nämnda omständigheter bör vara viktiga utgångspunkter för DO:s arbete. Utskottet utgår från att DO utformar myndighetens verksamhet med detta i åtanke. Utskottet anser inte att det i nuläget finns skäl för några ytterligare utredningsinsatser och avstyrker således motionsyrkandet.

Socialdemokraterna vill även att DO ska få ett förändrat främjandeuppdrag för att på ett bättre sätt kunna arbeta med långsiktigt strategiska jämställdhetsfrågor. Utskottet vill i det sammanhanget framhålla att DO under 2011 påbörjade ett utvecklingsarbete som har lett till att myndigheten har gjort en omfördelning av resurser från individärendehantering till främjande- och granskningsarbete. En granskningsenhet för att hantera frågor om aktiva åtgärder har inrättats. Utskottet noterar vidare att regeringen har gett DO i uppdrag att under 2013 utöka tillsyns- och främjandeinsatserna om arbetsgivares arbete med lönekartläggningar och universitetets och högskolors arbete med aktiva åtgär-

der. Uppdraget löper under 2013–2014 och ska redovisas i mars 2015. Utskottet välkomnar detta uppdrag. Utskottet anser över lag att den ordning som nu gäller för DO:s främjandearbete är väl avvägd. Utskottet avstyrker med det anförda motion 2013/14:A288 (S) yrkande 5.

## Diskrimineringsersättningen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ersättningsnivåerna i diskrimineringsmål.

Jämför reservation 21 (V).

### Bakgrund

I samband med antagandet av diskrimineringslagen infördes diskrimineringsersättning som en ny påföljd vid överträdelse av lagen (5 kap. 1 §). Påföljden ska både vara en ersättning för den kränkning som överträdelsen innebär och avskräcka från diskriminering. En arbetsgivare som bryter mot förbudet mot diskriminering och repressalier i arbetslivet ska också betala ersättning för den förlust som uppkommer. Det gäller dock inte förlust som uppkommer vid beslut som rör anställning eller befordran. Om det finns särskilda skäl kan diskrimineringsersättning som döms ut enligt lagen sättas ned helt eller delvis.

### Motionerna

*Vänsterpartiet* anser i motion 2013/14:A301 av *Christina Høj Larsen m.fl.* att regeringen bör återkomma med ett förslag om höjda skadestånd i diskrimineringsmål och om rätt till skadestånd för arbetssökande som har diskriminerats (yrkande 7). På så vis kan fler fall av diskriminering leda till åtal och fällande domar framöver.

I motion 2013/14:C367 noterar *Fredrik Schulte (M)* att den svenska skadeståndsrätten har tvingats till förändring till följd av anpassningar till EU-rätten, vilket har inneburit att skadestånd i diskrimineringsmål har kommit att uppgå till jämförelsevis höga belopp. Enligt motionären bör de oproportionerligt höga skadeståndsbeloppen i diskrimineringsmål ses över (yrkande 2). Även *Jan Ericson (M)* anser i motion 2013/14:A251 att ersättningsnivåerna i diskrimineringsmål är höga och att detta kan behöva ses över.

### Utskottets ställningstagande

Frågan om diskrimineringsersättningens storlek har tidigare varit föremål för utskottets bedömning (senast i bet. 2012/13:AU1 s. 55 f.). Utskottet har då betonat att lagen har varit i kraft under alltför kort tid för att en meningsfull

utvärdering av diskrimineringsersättningsens effekter ska kunna göras. Utskottet finner inte skäl för att nu frångå denna bedömning.

I fråga om rätt till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats, som Vänsterpartiet lyfter fram, gäller enligt 2 kap. 1 § första stycket andra punkten diskrimineringslagen att arbetssökande skyddas av förbudet mot diskriminering i arbetslivet. Om en arbetsgivare bryter mot förbudet i samband med ett anställningsförfarande kan en arbetssökande tilldömas diskrimineringsersättning som kompensation för kränkningen. Utskottet anser att detta är en väl avvägd ordning.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna 2013/14:C367 (M) yrkande 2, 2013/14:A251 (M) och 2013/14:A301 (V) yrkande 7.

## Reservationer

### 1. **Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare, punkt 1 (S)**

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 2 kap. 12 c § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och motion

2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motionerna

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 i denna del och

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 1.

#### *Ställningstagande*

Regeringen föreslår undantag från lagstiftningen för företag inom varu- och tjänstehandeln med färre än tio anställda. En övervägande del av det utbud av varor och tjänster som går att hitta på vilken svensk ort som helst i form av kaféer, restauranger, biografer, frisörer m.m., undantas därmed helt från kravet på tillgänglighet. I andra länder som har infört lagstiftning på detta område har man inte undantagit små företag.

Vi menar att det är principiellt fel att undanta en så stor andel av de företag som tillhandahåller varor och tjänster helt från lagstiftningen. Det innebär ju faktiskt att man godtar diskriminering om företaget har färre än tio anställda. Detta är orimligt. I propositionen anför regeringen inga egentliga skäl för detta undantag, argumentet att den vill minska små företags administrativa bördor har föga med förslaget att göra. Vi menar att det är rimligt att ta hänsyn till att små företag kan ha mindre ekonomiska marginaler och att kraven på tillgänglighetsskapande åtgärder bör ställas i relation till både åtgärdens nyttoeffekt och företagets ekonomiska förmåga. Detta bör dock täckas av skälighetsrekvisitet.

Enligt förslaget i den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) ska vad som är skäligt bl.a. bero på vad företaget har råd att betala och hur stor nytta blir för personer med funktionsnedsättning. Därför är kraven lägre för t.ex. småföretagare med en liten butik. Antalet anställda är dock ett mycket trubbigt mått på företagets ekonomiska förmåga och säger ingenting om vilka åtgärder som kan anses skäliga. Att sätta upp ett extra handtag eller ta bort en tröskel är inga dyra åtgärder.

Vi menar att det är fel att undanta alla företag med färre än tio anställda som tillhandahåller varor och tjänster från lagstiftningen. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag som gör att också företag med få anställda omfattas av diskrimineringslagstiftningen.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och motion 2013/14:A10 (S) yrkande 1 tillstyrks.

## **2. Undantag för företag som tillhandahåller varor eller tjänster och som har färre än tio arbetstagare, punkt 1 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) antar 2 kap. 12 c § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) med den ändringen att punkten 3 utgår,
- b) beslutar att punkten 4 i 2 kap. 12 c § i nämnda förslag ska betecknas 3.

Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 1, bifaller delvis proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och motion

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 i denna del och avslår motion

2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

En mycket central del av regeringens förslag handlar om tillhandahållande av varor och tjänster, där alltså diskriminering i form av bristande tillgänglighet ska förbjudas. Det är helt i överensstämmelse med vad den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) föreslog och något som flertalet remissinstanser var positiva till.

Regeringen har dock av rädsla att hämma företaget valt att undanta företag som har färre än tio arbetstagare. Regeringen ”ber därmed om ursäkt” för sin egen reform och tror inte riktigt på den. Detta har mött stark kritik från handikapprörelsen, och vi delar den kritiken. Regeringen själv anger att 92 procent av företagen därmed undantas enligt statistik från SCB för 2013. Lagen kommer därmed inte alls att gälla för de allra flesta företag eller i de flesta situationer i fråga om varor och tjänster.

Vi anser att skälighetskriterierna, antingen formulerade som i den bakomliggande utredningen eller som regeringen själv anger i propositionstexten, bör

vara fullt tillräckliga för att inte kräva det orimliga av små företag. Det föreslagna undantaget ger helt fel signaler. Risken med att göra som regeringen föreslår är att lagen blir nästan meningslös. Vi anser att det är viktigt att se potentialen hos lagen. Att företag bör tänka in alla grupper och med enkla medel anpassa sig till dessa är något vi är övertygade om kommer att gynna alla på sikt, även företagare. I ett samhälle som är tillgängligt för alla kommer bl.a. nya verksamheter att utvecklas och kundgrupper som tidigare varit uteslutna att bli självklara.

Mot bakgrund av det anförda bör riksdagen avslå förslaget om att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet inte ska gälla företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare. Det innebär att proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del delvis tillstyrks, motion 2013/14:A11 (MP) yrkande 1 tillstyrks och motion 2013/14:A9 (V) yrkande 2 i denna del delvis tillstyrks.

### **3. Undantag för företag med färre än tio arbetstagare i fråga om hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, punkt 2 (M, FP, C, KD)**

av Jessica Polfjärd (M), Maria Plass (M), Gustav Nilsson (M), Christer Nylander (FP), Jenny Petersson (M), Jan Ericson (M), Penilla Gunther (KD) och Göran Lindell (C).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) antar 2 kap. 13 c § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567),
- b) antar 6 kap. 1 § i regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567),
- c) tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 i denna del, 2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 2 och 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 2.

#### *Ställningstagande*

Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har inte redovisat någon bedömning av vilka kostnader som ett slopande av undantaget skulle innebära för de aktuella företagen och hur detta skulle påverka förutsättningarna för dem att bedriva sin verksamhet.



Enligt de schablonberäkningar som görs i departementspromemorian Bortom fagert tal (Ds 2010:20) skulle kostnaden för enbart fysiska anpassningar av vårdcentraler uppgå till ca 130 000 kronor per vårdcentral. Om man antar att kostnaden är lika stor per företag för de ca 19 000 företag som berörs av det aktuella undantaget innebär detta en engångskostnad för företagen på totalt ca 2,5 miljarder kronor. Då lagförslaget avser mer än bara fysiska anpassningar kan företagens anpassningskostnader sannolikt bli ännu högre. Därtill beräknas i Statskontorets rapport Kostnads- och konsekvensanalys av lagförslaget om bristande tillgänglighet (2010:26) de ökade administrativa kostnaderna till följd av regleringen uppgå till 6 000 kronor per företag och år, vilket innebär ca 114 miljoner kronor för samtliga berörda företag. Kraftigt och snabbt ökade kostnader kan få stora konsekvenser, särskilt för små företag som många gånger är särskilt känsliga för regler som ändrar förutsättningarna för deras verksamhet.

Små företag inom hälso- och sjukvårdsområdet bedriver en mycket betydelsefull verksamhet och bidrar till en ökad valfrihet på området. De ökade kostnaderna kan komma att leda till att en del av dessa företag tvingas lägga ned sin verksamhet, vilket skulle innebära en minskad valfrihet för enskilda.

Sammantaget anser vi att ett borttagande av det aktuella undantaget, utan en föregående konsekvensanalys, är ansvarslost och riskerar att leda till ökade kostnader och försämrade förutsättningar för de aktuella småföretagen samt i förlängningen en minskad valfrihet för enskilda på hälso- och sjukvårdsområdet. Regeringen bör återkomma med en sådan konsekvensanalys i frågan. Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda ställer vi oss bakom regeringens förslag i denna del och anser inte att det finns skäl att avslå den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 13 c § diskrimineringslagen. Det innebär att proposition 2013/14:198 punkt 1 i denna del tillstyrks och motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 2 i denna del, 2013/14:A 10 (S) yrkande 2 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 2 avstyrks.

#### **4. Annan modell för skälighetsbedömningen, punkt 4 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och

bifaller delvis motion

2013/14:So456 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

I den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) föreslogs en lagreglering som helt och hållet utgår från en skälighetsbedömning. Vid en sådan prövning ska, enligt utredningen, vissa särskilt angivna omständigheter beaktas. Den föreslagna listan med omständigheter är icke-uttömmande, dvs. även andra omständigheter ska kunna beaktas vid skälighetsbedömningen. Genom listan anges viktiga aspekter att ta ställning till, men lagstiftningen som helhet är formulerad på ett sådant sätt att skälighetsbedömningen ska göras som en helhetsbedömning.

Vi anser, i likhet med utredningen, att en skälighetsbedömning är ett principiellt sett betydligt lämpligare sätt att reglera den aktuella frågan än att uttryckligen göra undantag från diskrimineringslagstiftningen under vissa angivna omständigheter. Med den lösning som regeringen har valt ges alltså en aktiv tillåtelse i flera fall att diskriminera och inte ens behöva överväga att vidta åtgärder – något som framstår som olämpligt ur ett rättighetsperspektiv. En lagstiftning baserad på en skälighetsbedömning är både flexibel och täckande. Det innebär också att man har en dynamisk lagstiftning som håller över tid. När förutsättningarna ändras med teknisk och annan utveckling, blir det också andra förhållanden som framstår som skäligen att förändra för att uppnå tillgänglighet. Regeringens förslag har i stället försetts med undantag som inte bara gör skillnad principiellt utan även i sak. Bland annat gäller det bostäder, företag med färre än tio anställda och privatpersoner. Regeringen har också föreslagit högst begränsande rekvisit om varaktighet och ekonomiska förutsättningar i ett företag. När regeringen försvarar sina undantag är argumentationen både svag och kortfattad. De exempel på oskäligen åtgärder som regeringen nämner är sådana som förmodligen skulle betraktas som oskäligen även vid en bedömning enligt den modell som föreslogs i utredningen.

Vi anser att propositionens föreslagna lagstiftning har brister och inte är tillräcklig. Det är dock viktigt att den kommer på plats som ett första steg. Förslag till en förbättrad lagstiftning bör dock tas fram snarast, med en modell för skälighetsbedömning enligt den lagstiftning som föreslås i Ds 2010:20.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A9 (V) yrkande 1 tillstyrks och motion 2013/14:So456 (V) yrkande 1 delvis tillstyrks.

### **5. Varaktighet som en del av skälighetsbedömningen, punkt 5 (MP, SD, V)**

av Mehmet Kaplan (MP), Mattias Karlsson (SD) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 4 och 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Regeringen föreslår att det vid skälighetsbedömningen ska tas hänsyn till varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde. Vi anser att detta är en problematisk begränsning av lagstiftningen. Det är viktigt att näringsidkare försöker tänka sig in i situationen för människor med olika slags funktionsnedsättningar och gör vad de kan och det som är skäligt för att verksamheten ska vara tillgänglig. Genom skälighetsrekvisitet i övrigt, antingen som det uttrycks i propositionen eller i den bakomliggande utredningen, kommer inte det orimliga att begäras av näringsidkare. Det är viktigt att grunden i ett tillgängligt samhälle är just att det är tillgängligt för alla.

I motiveringen till begränsningen verkar det som om endast relationer i arbetslivet och inom utbildning ska räknas som verkligt varaktiga. Inte ens människors långvariga behov av vård och omsorg räknar regeringen till de varaktiga situationer som ställer krav på tillgänglighetsskapande åtgärder annat än av enklare karaktär. Regeringen uttrycker även att "en relation bör inte anses vara långvarig enbart på grund av att samma vara eller tjänst tas i anspråk upprepade gånger". Under dessa förutsättningar riskerar tolkningen av lagen att bli mycket begränsad. Det föreslagna rekvisitet om varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde bör därför avskaffas.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 4 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 3 tillstyrks.

## **6. Ekonomiska förutsättningar som en del av skälighetsbedömningen, punkt 6 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5 och 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 5.

### *Ställningstagande*

Vi anser att det är självklart att lagstiftningen inte ska ställa krav på företag att genomföra åtgärder som de inte rimligtvis kan bära kostnaderna för. Regeringens föreslagna rekvisit om att det ska tas hänsyn till ekonomiska förutsättningar riskerar dock att få oacceptabla konsekvenser. Lagrådet tolkar den föreslagna lagformuleringen som att den skulle innebära att ett företag utan problem kontinuerligt kan prioritera annan verksamhet framför åtgärder för att förbättra tillgängligheten, fastän sådana åtgärder kan vara starkt motiverade. Lagrådet anser att detta inte är godtagbart. Regeringen har ändå hållit fast vid sin ståndpunkt. Vi delar Lagrådets uppfattning och anser att lagstiftningen inte kan ha den utgångspunkt som regeringen föreslår.

Att en verksamhets möjligheter att bära kostnaderna för åtgärden ska ingå i en skälighetsbedömning angavs i den bakomliggande utredningens förslag (Ds 2010:20). Det är inte acceptabelt om regeringens formulering av den ekonomiska aspekten får de konsekvenser som Lagrådet anger. Rekvisitet om ekonomiska förutsättningar bör därför avskaffas.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 5 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 5 tillstyrks.

## **7. Undantag för privatpersoner, punkt 7 (V)**

av Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Regeringen har försett lagstiftningen med ett undantag för privatpersoner. Det kan vid första anblicken förefalla rimligt, men Vänsterpartiet anser att det är problematiskt av principiella skäl. Undantaget exemplifieras med att det t.ex. skulle vara oskäligt att ställa krav på att en familj som säljer urvuxna barnkläder över nätet ska tillgänglighetsanpassa sitt hem i samband med försäljningen. Detta är dock något som i en skälighetsbedömning inte skulle bedömas som rimligt att göra. Av det principiella skälet att en lagstiftning mot diskriminering ska vara restriktiv med på förhand angivna undantag är därför även undantaget för privatpersoner olämpligt. Den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) har övervägt detta och kommit till samma slutsats. Det föreslagna undantaget för privatpersoner bör därför avskaffas.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A9 (V) yrkande 3 tillstyrks.

## **8. Undantag för bostäder, punkt 8 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 6.

### *Ställningstagande*

Regeringen har föreslagit ett undantag i fråga om bostäder. Den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) problematiserade kring frågan och gjorde bedömningen att bostadsmarknaden inte bör undantas från lagstiftningen. Utredningens förslag innebar inte några krav på tillgänglighetsanpassning vid försäljning eller överlåtelse av en bostad, men vissa åtgärder vid exempelvis visning av bostäder skulle kunna bedömas vara skäligen att vidta. Utredningen exemplifierade med att det handlar om så enkla saker som att flytta på föremål som står i vägen eller starkt doftande blommor. Allt skulle regleras på ett lämpligt sätt genom skälighetsbedömningen.

Regeringen verkar dock ha tolkat utredningens förslag som betydligt mer långtgående och att det skulle kunna ställas höga krav på tillgänglighetsanpassning vid visning av bostäder. Vänsterpartiet anser att det är mycket olyckligt att den som tillhandahåller en bostad till allmänheten helt undantas från diskrimineringsförbudet. Vilka åtgärder som skulle vara rimliga att vidta bör i stället regleras enligt en skälighetsbedömning. Det föreslagna undantaget i fråga om bostäder bör därför avskaffas.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A9 (V) yrkande 6 tillstyrks.

## **9. Andrahandsansvar, punkt 9 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 7 och 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 4.

### *Ställningstagande*

Den bakomliggande utredningen (Ds 2010:20) föreslog ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet. Det kan t.ex. handla om en fastighetsägare som säger nej till åtgärder som den enskilde behöver få vidtagna i sin egen bostad. I andra fall kan det handla om företag som hyr lokaler för sin verksamhet och vill genomföra tillgänglighetsskapande åtgärder. Om en fastighetsägare då vägrar kan det innebära att skäligen tillgänglighetsåtgärder inte blir av. Utredningen föreslog därför att den som hindrar en verksamhetsansvarig från att vidta åtgärder mot bristande tillgänglighet ska kunna hållas ansvarig genom ett andrahandsansvar. Regeringen vill dock inte lägga fram förslaget, trots att det har stötts av flertalet remissinstanser. Lagrådet har ifrågasatt regeringens bedömning och menat att det ”kan få oacceptabla följder när det gäller tillgängligheten om inte antingen den verksamhetsansvarige får ett ansvar för att åtgärder vidtas oavsett om fastighetsägaren ger sitt samtycke eller ett särskilt ansvar läggs på fastighetsägaren”. Vi instämmer i bedömningen att situationen blir orimlig om det inte finns ett ansvar för antingen den ena eller den andra. Det bör därför införas ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:A9 (V) yrkande 7 och 2013/14:A11 (MP) yrkande 4 tillstyrks.

## **10. Tillgänglighet för vissa särskilda grupper, punkt 10 (MP)**

av Mehmet Kaplan (MP).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 6, 2013/14:C260 av Jan Lindholm (MP) yrkande 7 och 2013/14:A395 av Tina Ehn m.fl. (MP) samt avslår motionerna 2013/14:A237 av Hillevi Larsson (S) och 2013/14:A258 av Catharina Bråkenhielm (S).

### *Ställningstagande*

Tillgänglighetsfrågorna ser olika ut beroende på funktionsnedsättning, och Miljöpartiet har förståelse för att man inte kan eller ens bör försöka räkna upp alla i propositionen om bristande tillgänglighet. Miljöpartiet anser ändå att vikten av kommunikativ tillgänglighet behöver exemplifieras. Döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som använder teckenspråk får knappast tillgänglighet genom enkla lösningar. Det krävs särskilda och kompetenta insatser, t.ex. i form av teckenspråkstolkar, något som bl.a. lyfts fram i utredningen En samlad tolktjänst (SOU 2011:83). Det är mycket angeläget att avsikten i tänkta förbättringar kopplas ihop med frågan om kommunikativ tillgänglighet och att detta framgår i samband med regeringens proposition.

En annan grupp som upplever tillgänglighetsproblem är ledarhundsförare. Ledarhundar får visserligen komma in på flera platser där andra hundar inte har tillträde. Men att bli insläppt är inte alltid möjligt, då det i Sverige är tillåtet att avvisa ledarhundar från t.ex. restauranger och kaféer. Avvisningar sker ofta med argumentationen att människor med allergier kan drabbas negativt om hundar finns i inomhusmiljön. Att bli avvisad från en plats som man inte klarar av att befinna sig på utan sin ledarhund upplevs som kränkande och diskriminerande. Miljöpartiet anser att det är angeläget att skapa möjligheter för människor att leva ett så fritt och självständigt liv som bara är möjligt. Lagstiftningen om diskriminering på grund av bristande tillgänglighet behöver skärpas i fråga om synskadade i behov av ledarhundar.

Ytterligare en grupp som i olika situationer kan ställas inför bristande tillgänglighet är den växande gruppen doftöverkänsliga. Vanligtvis är det artificiella ämnen som vi människor har skapat i våra kemiska fabriker som orsakar problem. Dofterna finns i dag i kläder, leksaker och kosmetika, men även som tillsatser för att höja värdet på matprodukter, böcker, möbler, bilar osv. Regeringen bör ta ansvar för att kunskapen om mindre grupper som diskrimineras i vårt moderna postindustriella samhälle synliggörs med sina specifika problem. Att utreda och stärka även gruppen doftöverkänsligas möjlighet att verka i samhället ingår i regeringens åtagande enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:C260 (MP) yrkande 7, 2013/14:A11 (MP) yrkande 6 och 2013/14:A395 (MP) tillstyrks.

### **11. Utvärdering, punkt 11 (S, MP, V)**

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S), Mehmet Kaplan (MP), Kerstin Nilsson (S) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Vi välkomnar att tillgänglighet nu förs in som diskrimineringsgrund i lagstiftningen. Men regeringens förslag innehåller flera och omfattande undantag från lagstiftningen. Till exempel föreslås att hela bostadssektorn undantas från lagstiftningen. Vi befarar att dessa undantag gör lagstiftningen alltför svag. Syftet med lagstiftningen måste enligt vår mening vara att bidra till ett alltmer tillgängligt samhälle för alla.

Det är svårt att på förhand överblicka konsekvenserna av de omfattande undantagen. Vi anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att följa och värdera utvecklingen av lagens tillämpning och dess konsekvenser. Regeringen bör senast inom fem år återkomma till riksdagen med en utvärdering.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A10 (S) yrkande 3 tillstyrks.

## **12. Likabehandlings- och mångfaldsplaner, punkt 12 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A301 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 9.

### *Ställningstagande*

Alla människor har rätt att söka arbete och arbeta utan att bli utsatta för diskriminering. Ökad etnisk mångfald på arbetsmarknaden är positivt för hela samhället. Det är arbetsgivaren som har huvudansvaret för att motverka och förebygga diskriminering i arbetslivet.

Diskrimineringslagen ställer krav på att arbetsgivare ska främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Det finns också starka skäl för att arbetsgivare bör arbeta förebyggande för att förhindra diskriminering som har samband med könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.



Vi anser att alla arbetsgivare med fler än tio anställda bör omfattas av skyldigheten att upprätta likabehandlings- och mångfaldsplaner i fråga om samtliga diskrimineringsgrunder.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A301 (V) yrkande 9 tillstyrks.

### **13. Förebyggande arbete mot diskriminering i övrigt, punkt 13 (MP)**

av Mehmet Kaplan (MP).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 7 och

avslår motionerna

2013/14:U297 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkande 3,

2013/14:A221 av Stefan Svanström (KD),

2013/14:A345 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S),

2013/14:A350 av Teres Lindberg (S) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:A407 av Mattias Karlsson (SD).

#### *Ställningstagande*

Diskriminering kommer generellt att minska i ett samhälle som tänker rätt från början. Det är därför medvetenhet och synsätt är så viktigt. Det ligger till grund för allt som görs och planeras. En byggnad som har byggts med ett smalt trapphus utan hiss, kullerstenstorg eller snirkliga lokaler är kostsamt och inte sällan också svårt att ändra på ett bra sätt. Det gäller även produkters utformning, vilket inte tas sikte på i regeringens lagförslag om bristande tillgänglighet. Men tänker man in så många användare som möjligt kan t.ex. it-system göras mer användarvänliga för alla redan från början. Det som är användarvänligt för en grupp blir det ofta samtidigt för andra. Föräldrar med barnvagn, en äldre person med rullator eller cyklister får alla förbättrad tillgänglighet i den fysiska miljön. Uppmärksamhet på psykiska funktionsnedsättningar gynnar alla som av olika skäl inte är högpresterande. Behovet av att kontakta en teckentolk ökar uppmärksamheten på olikhet. Samhället blir öppnare och mindre elitistiskt. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tar upp frågan om vikten av att främja en universell utformning vid utvecklingen av normer och riktlinjer. Det bör gälla allt som sker i samhället som är till för alla.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A11 (MP) yrkande 7 tillstyrks.

#### **14. Förebyggande arbete mot diskriminering i övrigt, punkt 13 (SD)**

av Mattias Karlsson (SD).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A407 av Mattias Karlsson (SD) och avslår motionerna 2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP) yrkande 7, 2013/14:U297 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkande 3, 2013/14:A221 av Stefan Svanström (KD), 2013/14:A345 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S) och 2013/14:A350 av Teres Lindberg (S) yrkandena 1 och 2.

##### *Ställningstagande*

De senaste åren har ett antal fall uppmärksammats där personer har fått ersättning för att de med hänvisning till sin religion vägrat att skaka hand med personer av motsatt kön. Gemensamt för dessa fall är att de ställt den positiva rätten att agera i enlighet med religion högre än den negativa rättigheten att slippa utsättas för diskriminerande behandling till följd av könstillhörighet.

Oavsett vilken diskrimineringsgrund som anges bör negativ rätt alltid gå före positiv. Jag ställer mig bakom den oinskränkta rätten att behandlas lika oavsett grupptillhörighet. Däremot kan och bör personers agerande leda till reaktioner och att bemötande påverkas. Att dagens diskrimineringslagstiftning tolkas på så sätt att personers agerande kan ursäktas med identifiering med en utsatt grupp är en allvarlig brist. Lagstiftningen kan och bör skydda rätten att vara den du är, men inte att agera utan konsekvenser. Än mer allvarligt blir det när agerandet i sig är diskriminerande.

Med anledning det anförda bör det utredas hur diskrimineringslagen kan förtydligas så att den skyddar negativa rättigheter men ger utrymme för reaktioner på agerande oaktat koppling till diskrimineringsgrund.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A407 (SD) tillstyrks.

## 15. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 14 (MP, V)

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 3,

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 14 och 16,

2013/14:A262 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V, MP) yrkande 3 och

2013/14:A380 av Abir Al-Sahlani (C) samt

avslår motionerna

2013/14:A353 av Mattias Karlsson och David Lång (båda SD) yrkandena 1–3 och

2013/14:A364 av Mattias Karlsson och Sven-Olof Sällström (båda SD).

### *Ställningstagande*

Diskriminering och rasism som har samband med etnisk tillhörighet är en del av många personers vardag. Vardagsrasismen innebär för många människor i Sverige en påfrestning som kan leda till hälsoproblem, minskat förtroende för samhället och svårigheter att ta vara på sina rättigheter. Särskilt utsatta är nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

Vi anser att utsatta gruppers möjligheter att tillvarata sina rättigheter måste stärkas, men att också samhället måste ta sitt ansvar för att motverka vardagsrasismen. Minoritetsgrupperna ska stå självständiga i förhållande till staten. Det innebär att efter att vissa demokratiska grundregler har uppfyllts ska organisationerna själva få bestämma vad resurserna används till. Stödet får användas exempelvis till att stärka gruppens identitet, kultur och språk, stärka gruppens inflytande i samhället och motverka rasism och diskriminering. Regeringen bör på detta vis stärka och långsiktigt säkra stödet till utsatta gruppers och antirasistiska organisationers organisering.

Vi vill även ha en särskild satsning från statligt håll, exempelvis genom ett uppdrag till DO, att särskilt satsa på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

Vi noterar att studier har visat på samband mellan fattigdom och t.ex. utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden och hälsa och trygghet i det egna bostadsområdet. Vidare har invandrade äldres omsorgsbehov i större utsträckning än äldre svenskers behov lösts genom s.k. anhöriganställning eller med anhörigbidrag. Kvinnornas ansvar för omsorgen av sina äldre anhöriga

blir ett hinder för att de ska kunna förvärvsarbeta, studera eller ha sysselsättningar utanför hemmet och familjen. Detta försvårar kvinnornas egen integration i samhället. Tillgången till barn- och äldreomsorgen måste därför utformas så att den inte i praktiken missgynnar grupper av medborgare på grund av etnicitet eller ursprung.

När det särskilt gäller situationen för muslimer har flera studier och undersökningar visat att allt fler svenska muslimer känner sig mer utsatta för diskriminering och rasistiska angrepp. Detta är en oroande utveckling. De mest allvarliga brotten mot svenska muslimers mänskliga rättigheter har skett inom ramen för en svensk lagstiftning som ska skydda oss från terrorister. Diskriminering hör inte hemma i ett demokratiskt samhälle. Det bör göras en översyn av svenska muslimers situation, i samarbete med svenska muslimer själva, där dessa människor är med i både definitionsprocessen av problemen och skapandet av lösningarna.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:K379 (MP) yrkande 3, 2013/14:K394 (MP) yrkandena 14 och 16, 2013/14:A262 (V, MP) yrkande 3 och 2013/14:A380 (C) tillstyrks.

## **16. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 14 (SD)**

av Mattias Karlsson (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:A353 av Mattias Karlsson och David Lång (båda SD) yrkandena 1–3 och 2013/14:A364 av Mattias Karlsson och Sven-Olof Sällström (båda SD) samt avslår motionerna 2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 3, 2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 14 och 16, 2013/14:A262 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V, MP) yrkande 3 och 2013/14:A380 av Abir Al-Sahlani (C).

### *Ställningstagande*

Staten har under de senaste decennierna lagt ned stora resurser på att motverka samt forska och sprida medvetenhet om de negativa attityder, den diskriminering och det våld som invandrare utsätts för. Mycket av detta arbete är bra och nödvändigt. Däremot har nästan ingen uppmärksamhet riktats mot den diskriminering, de negativa attityder och det våld som infödda svenskar utsätts för

på grund av sin härkomst, trots att svenskfientligheten av allt att döma är ett allvarligt och vanligt förekommande problem.

Infödda svenskar omfattas alltså inte av det skydd som lagstiftningen är tänkt att utgöra. Svenskfientligheten kan också ta sig uttryck i form av trakasserier, kränkningar och nedsättande attityder kopplade till svenskarnas härkomst eller utseende. I etablerade massmedier har det vid flera tillfällen förekommit kränkande omdömen om svenskar som knappast hade släppts igenom om det handlat om någon annan folkgrupp. En tredje form av svenskfientlighet, som också är den allvarligaste, är det våld och den brottslighet som infödda svenskar utsätts för på grund av sin härkomst. Brottsförebyggande rådet har i flera studier visat att invandrare är överrepresenterade som gärningsmän inom de flesta brottskategorier och att infödda svenskar är överrepresenterade som offer.

Med anledning av vad som ovan framförts är det hög tid att regeringen vidtar åtgärder för att kartlägga och stävja svenskfientligheten. En utredning bör tillsättas med uppdrag att kartlägga svenskfientlighetens utbredning och karaktär i syfte att motverka svenskfientligheten. En ytterligare åtgärd bör vara att se över och ändra befintliga lagtexter som medger negativ särbehandling av infödda svenskar. Vidare bör statligt stöd endast ges till sådana antirasistiska organisationer som också förbinder sig att motverka svenskfientligheten. När det gäller statligt stöd till vissa organisationer bör även statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund avskaffas, och det senast i statsbudgeten för 2015.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna 2013/14:A353 (SD) yrkandena 1–3 och 2013/14:A364 (SD) tillstyrks.

## **17. Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering, punkt 15 (V)**

av Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 4.

### *Ställningstagande*

För att skapa likvärdiga möjligheter till arbetsmarknadsinträde för nyanlända och personer med utländsk bakgrund i övrigt måste rekryteringsprocesserna rensas från diskriminering. För att inte godtyckligt utestänga arbetssökande med utländsk bakgrund måste befattningsbeskrivningar och annonser tydligt

formulera de krav som ställs, de meriter som är nödvändiga och tillräckliga samt de urvalsprinciper som kommer att användas genom rekryteringsprocessen. Vi begär att regeringen återkommer med förslag på hur en lagändring om sådana obligatoriska kravprofiler bör utformas.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A301 (V) yrkande 4 tillstyrks.

### **18. Kritiska analyser vid rekrytering, punkt 16 (MP, V)**

av Mehmet Kaplan (MP) och Ali Esbati (V).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:A301 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 8.

#### *Ställningstagande*

För att motverka diskriminering vid rekryteringar är det viktigt att i förväg bestämma vilka kvalifikationer som är viktiga och att sedan bedöma kandidaterna utifrån dessa kriterier. Om så inte sker är det lätt hänt att de som rekryterar under rekryteringsprocessen väger in andra aspekter och i stället för den mest kvalificerade kandidaten väljer någon som liknar dem själva. För att undvika detta är det viktigt med bra verktyg för rekrytering. DO bör därför ges i uppdrag att utveckla verktyg för kritiska analyser av rekryteringsprocesser och bidra till att detta tillämpas på de tio största myndigheterna. Regeringen bör skriva in ett sådant uppdrag i DO:s regleringsbrev.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A301 (V) yrkande 8 tillstyrks.

### **19. Förbud mot frågor om planerade barn, punkt 17 (S, MP)**

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S), Mehmet Kaplan (MP) och Kerstin Nilsson (S).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A368 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S).

### *Ställningstagande*

Unga kvinnors utsatthet på arbetsmarknaden är till stor del knuten till arbetsgivarens syn på barnafödande. Detta visar sig än tydligare när det gäller hur arbetsgivaren ser på att anställa kvinnor i fertil ålder. Många drar sig för att anställa kvinnor i den ålder där man vanligtvis skaffar barn. Det mest förnedrande uttrycket för detta är förekomsten av s.k. babykontrakt, dvs. att kvinnan vid anställningen förbinder sig att inte skaffa barn under en period. Även i de fall där inte ett sådant ”kontrakt” direkt upprättas förekommer det att arbetsgivare vid anställningsintervjuer ställer frågan om den arbetssökande har för avsikt att skaffa barn. Medvetet eller omedvetet spelar svaret på en sådan fråga naturligtvis in i bedömningen av den arbetssökandes kvaliteter. Det kan av många också upplevas som stötande att i en anställningsintervju behöva svara på djupt personliga frågor som uppenbart inte har relevans för bedömningen av lämpligheten för befattningen.

Då frågor om planerade graviditeter som regel ställs främst till kvinnliga arbetssökande, i syfte att gallra ut dem som svarar ja eller ställa krav på uppskjuten graviditet, borde frågan inte vara tillåten över huvud taget vid anställningsintervjuer, oavsett om den riktas till kvinnliga eller manliga sökande. Om det är förbjudet att ställa frågan, och detta blir allmänt känt, har det en avskräckande effekt på arbetsgivare som därmed kommer att ställa den i mindre utsträckning. Det bör alltså införas ett förbud för arbetsgivare att i anställningsintervjuer ställa frågor om planerade barn.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A368 (S) tillstyrks.

## **20. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 18 (S)**

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A288 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkandena 4 och 5.

### *Ställningstagande*

Jämställdhetsombudsmannen lades ned och verksamheten fördes över till DO 2009. Det finns olika åsikter om hur väl detta har fallit ut för jämställdhetsarbetet. När det nu har gått ett antal år föreslår vi socialdemokrater att det ska

göras en utvärdering av DO. Vi ser gärna att det sker utifrån jämförelser med andra länder.

Diskrimineringsombudsmannen har redan i dag ett främjandeuppdrag, men det är inriktat mot allmän diskriminering och mänskliga rättigheter. Framför allt är det användbart på individnivå i specifika personalärenden. DO saknar främjandeuppdrag som går att använda för att främja jämställdhet på ett strukturellt och övergripande plan. Vi anser att DO behöver ett sådant uppdrag för att på ett bättre sätt kunna arbeta med långsiktigt strategiska jämställdhetsfrågor som minskar skillnaderna mellan kvinnor och män i vårt land.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A288 (S) yrkandena 4 och 5 tillstyrks.

## **21. Diskrimineringsersättningen, punkt 19 (V)**

av Ali Esbati (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2013/14:C367 av Fredrik Schulte (M) yrkande 2 och

2013/14:A251 av Jan Ericson (M).

### *Ställningstagande*

För att fler fall av diskriminering framöver ska kunna leda till åtal och fällande domar bör man införa ett förbud mot instruktion att diskriminera, höja skadestånden i diskrimineringsmål och ge arbetssökande som diskrimineras rätt till skadestånd. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

Vad som nu har anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A301 (V) yrkande 7 tillstyrks.



## Särskilt yttrande

### **Obligatoriska kravprofiler vid rekrytering, punkt 15 (MP)**

Mehmet Kaplan (MP) anför:

Miljöpartiet anser att det är viktigt att skapa likvärdiga möjligheter till arbetsmarknadsinträde för nyanlända och personer med utländsk bakgrund i övrigt. För att detta ska vara möjligt måste rekryteringsprocesserna rensas från diskriminering. För att inte godtyckligt utestänga arbetssökande med utländsk bakgrund är det viktigt att befattningsbeskrivningar och annonser tydligt formulerar de krav som ställs, de meriter som är nödvändiga och tillräckliga samt de urvalsprinciper som kommer att användas genom rekryteringsprocessen. Ett sådant synsätt på rekryteringar bör prägla företagens agerande vid rekryteringar.

BILAGA 1

## Förteckning över behandlade förslag

### Propositionen

*Proposition 2013/14:198 Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering:*

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare.

### Följdmotionerna

*2013/14:A9 av Ali Esbati m.fl. (V):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förslag till en förbättrad lagstiftning snarast bör tas fram, med en modell för skälighetsbedömning enligt den lagstiftning som föreslås i Ds 2010:20 Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för företag med färre än tio anställda avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för privatpersoner avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna rekvisitet om varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde avskaffas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna rekvisitet om ekonomiska förutsättningar avskaffas.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som innebär att det föreslagna undantaget för bostäder avskaffas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett andrahandsansvar för den som hindrar åtgärder mot bristande tillgänglighet införs.

*2013/14:A10 av Ylva Johansson m.fl. (S):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undantag för företag inom varu- och tjänstehandeln med färre än tio anställda.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undantag för företag med färre än tio anställda inom hälso- och sjukvården samt annan medicinsk verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvärdering.

*2013/14:A11 av Agneta Luttröpp och Mehmet Kaplan (båda MP):*

1. Riksdagen avslår förslaget till 2 kap. 12 c § 3 diskrimineringslagen om att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet inte ska gälla företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare.
2. Riksdagen avslår förslaget till 2 kap. 13 c § diskrimineringslagen om att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet inom hälso- och sjukvården och annan medicinsk verksamhet inte ska gälla företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rekvisitet varaktighet ska tas bort och att regeringen ska återkomma med lagförslag med den innebörden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om andrahandsansvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska förutsättningar som kriterium och att regeringen ska återkomma med lagförslag med den innebörd som anges i motionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bristande kommunikativ tillgänglighet ska kunna utgöra diskriminering och att regeringen ska återkomma med ett lagförslag med den innebörden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om universell utformning som utgångspunkt.

## Motioner från allmänna motionstiden 2013/14

### *2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP):*

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild statlig satsning på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

### *2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP):*

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka och långsiktigt säkra stödet till utsatta gruppers och antirasistiska organisationers organisering.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild statlig satsning på att motverka diskriminering och stärka ställningen i samhället för nationella minoriteter, afrosvenskar och muslimer.

### *2013/14:C260 av Jan Lindholm (MP):*

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brister i tillgänglighet ska betraktas som diskriminering.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mindre vanliga tillgänglighetsproblem, exempelvis problem med överkänslighet för doftämnen.

### *2013/14:C367 av Fredrik Schulte (M):*

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över skadeståndsbeloppen i diskrimineringsmål.

### *2013/14:U297 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S):*

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förändring av regelverket för diskriminering på EU-nivå.

### *2013/14:So252 av Roland Utbult (KD):*

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund.

*2013/14:So456 av Eva Olofsson m.fl. (V):*

1. Riksdagen beslutar vad som anförs i motionen om ändring av 1 kap. 4 § diskrimineringslagen, när det gäller bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund.

*2013/14:So491 av Roza Güclü Hedin (S):*

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgänglighet i diskrimineringslagstiftningen.

*2013/14:So602 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP):*

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagförslag om bristande tillgänglighet, som diskriminering.

*2013/14:A209 av Hillevi Larsson (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att se till att diskrimineringslagen även omfattar bristande tillgänglighet bör genomföras skyndsamt.

*2013/14:A221 av Stefan Svanström (KD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stöd för hbtq-personer som utsätts för hedersrelaterat förtryck.

*2013/14:A234 av Billy Gustafsson (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att snarast komplettera diskrimineringslagstiftningen så att bristande tillgänglighet utgör diskrimineringsgrund.

*2013/14:A237 av Hillevi Larsson (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgänglighet för assistanshundförare och assistanshundar.

*2013/14:A251 av Jan Ericson (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att se över förutsättningarna kring lagen om diskrimineringsersättning.

*2013/14:A255 av Thomas Strand (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att snarast möjligt återkomma till riksdagen med en proposition som innebär att bristande tillgänglighet klassas som diskriminering i svensk lagstiftning.

*2013/14:A258 av Catharina Bråkenhielm (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ledarhundar i offentliga miljöer.

*2013/14:A262 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V, MP):*

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillgången till barn- och äldreomsorgen måste utformas så att den inte i praktiken missgynnar grupper av medborgare på grund av etnicitet eller ursprung.

*2013/14:A288 av Ylva Johansson m.fl. (S):*

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvärdering av Diskrimineringsombudsmannen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Diskrimineringsombudsmannens främjandeuppdrag.

*2013/14:A301 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):*

4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur en lagändring om obligatoriska kravprofiler i enlighet med vad som anförs i motionen bör utformas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om höjda skadestånd i diskrimineringsmål och rätt till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge DO i uppdrag att utveckla verktyg för kritiska analyser av rekryteringsprocesser och bidra till att detta tillämpas på de tio största myndigheterna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla arbetsgivare med fler än tio anställda ska omfattas av skyldigheten att upprätta mångfalds- och likabehandlingsplaner gällande samtliga diskrimineringsgrunder.

*2013/14:A321 av Marietta de Pourbaix-Lundin (M):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att överväga behovet av att införa sanktioner vid bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

*2013/14:A345 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en kommission för jämlikhet.

*2013/14:A350 av Teres Lindberg (S):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell strategi för det fortsatta arbetet mot olika former av diskriminering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstiftningen mot diskriminering bör ta sin utgångspunkt i människors likheter snarare än olikheter.

*2013/14:A353 av Mattias Karlsson och David Lång (båda SD):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdraget att kartlägga svenskfientlighetens utbredning och karaktär samt att föreslå åtgärder i syfte att motverka svenskfientligheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över och ändra de lagtexter som medger negativ särbehandling av infödda svenskar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statligt stöd till antirasistiska organisationer endast ska ges till sådana organisationer som också förbinder sig att motverka svenskfientlighet.

*2013/14:A364 av Mattias Karlsson och Sven-Olof Sällström (båda SD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att senast i statsbudgeten för 2015 avveckla statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund.

*2013/14:A368 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud för arbetsgivare att i anställningsintervju ställa frågor om planerade barn.

*2013/14:A380 av Abir Al-Sahlani (C):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om diskriminering mot svenska muslimer samt tillämpningen av terrorbrottslagstiftningen i syfte att motverka diskriminering av svenska muslimer.

*2013/14:A395 av Tina Ehn m.fl. (MP):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skärpt lagstiftning när det gäller diskriminering på grund av bristande tillgänglighet, i detta fall för synskadade i behov av ledarhundar.

*2013/14:A407 av Mattias Karlsson (SD):*

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diskrimineringslagen ska tydliggöra rätten att behandlas lika oavsett grupptillhörighet men inte oavsett agerande.



## BILAGA 2

## Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i  
diskrimineringslagen (2008:567)

Härigenom föreskrivs i fråga om diskrimineringslagen (2008:567)

*dels* att 1 kap. 1, 4 och 5 §§, 2 kap. 1 och 5 §§, 3 kap. 14, 15 och 16 §§, 4 kap. 18 §, 5 kap. 1 §, 6 kap. 1 § samt rubriken närmast före 1 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 12 c och 13 c §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**

## 1 §

Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder.

Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder.

## 4 §

I denna lag avses med diskriminering

1. direkt diskriminering: att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder,

2. indirekt diskriminering: att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller ut-

1. direkt diskriminering: att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder,

2. indirekt diskriminering: att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller ut-

tryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, *visst funktionshinder*, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet,

3. *trakasserier*: ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder,

4. *sexuella trakasserier*: ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet,

5. *instruktioner att diskriminera*: order eller instruktioner att diskriminera någon på ett sätt som avses i 1–4 och som lämnas åt någon som står i lydads- eller beroendeförhållande till den som lämnar ordern eller instruktionen eller som gentemot denna åtagit sig att fullgöra ett uppdrag.

tryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, *viss funktionsnedsättning*, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet,

3. *bristande tillgänglighet*: att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till

– de ekonomiska och praktiska förutsättningarna,

– varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt

– andra omständigheter av betydelse,

4. *trakasserier*: ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder,

5. *sexuella trakasserier*: ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet,

6. *instruktioner att diskriminera*: order eller instruktioner att diskriminera någon på ett sätt som avses i 1–5 och som lämnas åt någon som står i lydads- eller beroendeförhållande till den som lämnar ordern eller instruktionen eller som gentemot denna åtagit sig att fullgöra ett uppdrag.

**Kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning och ålder**

**Kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder**

## 5 §

I denna lag avses med

1. *kön*: att någon är kvinna eller man,
  2. *könsöverskridande identitet eller uttryck*: att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön,
  3. *etnisk tillhörighet*: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande,
  4. *funktionshinder*: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå,
  5. *sexuell läggning*: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning, och
  6. *ålder*: uppnådd levnadslängd.
- Även den som avser att ändra eller har ändrat sin könstillhörighet omfattas av diskrimineringsgrunden kön.

## 2 kap.

### 1 §

En arbetsgivare får inte diskriminera den som hos arbetsgivaren

1. är arbetstagare,
2. gör en förfrågan om eller söker arbete,
3. söker eller fullgör praktik, eller
4. står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft.

*Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall arbetsgivaren genom skäliga stöd- och anpassningsåtgärder kan se till att en arbetstagare, en arbetssökande eller en yrkespraktikant med ett funktionshinder kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder.*

*Förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet gäller inte i fråga om den som gör en förfrågan om arbete.*

Den som i arbetsgivarens ställe har rätt att besluta i frågor som rör någon som avses i första stycket ska likställas med arbetsgivaren.

5 §<sup>1</sup>

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

*Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall en utbildningsanordnare genom skäliga åtgärder i fråga om lokalernas tillgänglighet och användbarhet kan se till att en person med funktionshinder, som söker eller har antagits till utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller till utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder.*

## 12 c §

*Förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i 12 § första stycket 1 gäller inte*

- 1. i fråga om bostäder,*
- 2. för privatpersoner,*
- 3. för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare, och*
- 4. om det i fråga om tillhållande av varor och tjänster krävs åtgärder i fråga om fastigheter och byggnadsverk som går utöver de krav på tillgänglighet och användbarhet som har ställts i bygglov eller startbesked för den aktuella fastigheten eller byggnadsverket enligt plan- och bygglagen (2010:900) eller äldre motsvarande bestämmelser och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser.*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2010:861. Ändringen innebär att andra stycket upphävs.

*13 c §*

*Förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i 13 § 1 gäller inte för företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare.*

**3 kap.****14 §<sup>2</sup>**

En utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska inom ramen för denna verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder* eller sexuell läggning.

Närmare föreskrifter om utbildningsanordnarens skyldigheter finns i 15 och 16 §§.

**15 §**

En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev eller student som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder* eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier.

En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev eller student som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning* eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier.

**16 §**

En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska varje år upprätta en plan med en översikt över de

En utbildningsanordnare som avses i 14 § ska varje år upprätta en plan med en översikt över de

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2010:861.

åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder* eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier som avses i 15 §. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året.

åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning* eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier som avses i 15 §. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året.

En redovisning av hur de planerade åtgärderna enligt första stycket har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

#### 4 kap.

##### 18 §<sup>3</sup>

Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten som huvudman får, i fråga om utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot

- |  |   |
|--|---|
| <p>1. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § <i>första stycket</i>, om beslutet avser</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>a. tillträde till utbildning,</li> <li>b. tillgodoräknande av utbildning,</li> <li>c. anstånd med studier eller fortsättning av studier efter studieuppehåll,</li> <li>d. byte av handledare,</li> <li>e. indragning av handledare och andra resurser vid utbildning på forskarnivå,</li> <li>f. utbildningsbidrag för doktorander, eller</li> <li>g. en ingripande åtgärd mot en student,</li> </ol> <p>2. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § <i>andra stycket</i>, eller</p> <p>3. förbudet mot repressalier i 2 kap. 19 §.</p> | <p>1. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 §, om beslutet avser</p> <p>2. diskrimineringsförbudet i 1 kap. 4 § 3, eller</p> |
|--|---|

Om överklagandenämnden finner att det överklagade beslutet strider mot något av förbuden och att detta kan antas ha inverkat på utgången, ska beslutet undanröjas och ärendet, om det behövs, visas åter till universitetet eller högskolan för ny prövning.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, ska överklagande ske i den *där föreskrivna ordningen* i stället för enligt första stycket.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, ska överklagande ske i den *ordning som föreskrivs där* i stället för enligt första stycket.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2012:913.

**5 kap.****1 §**

Den som bryter mot förbuden mot diskriminering eller repressalier eller som inte uppfyller sina skyldigheter att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier eller sexuella trakasserier enligt denna lag ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär. När ersättningen bestäms ska särskilt syftet att motverka sådana överträdelser av lagen beaktas. Ersättningen ska betalas till den som kränkts av överträdelsen.

En arbetsgivare som bryter mot 2 kap. 1 första stycket eller 18 § ska också betala ersättning för den förlust som uppkommer. Detta gäller dock inte förlust som uppkommer vid beslut som rör anställning eller befordran.

En arbetsgivare som bryter mot 2 kap. 1 § första stycket eller 18 § ska också betala ersättning för den förlust som uppkommer. Detta gäller dock inte förlust som uppkommer vid beslut som rör anställning eller befordran. *Det gäller inte heller förlust som uppkommer med anledning av diskriminering i form av bristande tillgänglighet.*

Om det finns särskilda skäl kan ersättningen sättas ned helt eller delvis.

**6 kap.****1 §<sup>4</sup>**

Mål om tillämpningen av 2 kap. 1, 2, 3 eller 18 § ska handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. I sådana mål ska som arbetstagare anses också den som gör en förfrågan om eller söker arbete och den som söker eller fullgör praktik eller står till förfogande för att utföra eller utför arbete som inhyrd eller inlånad arbetskraft. Den hos vilken praktiken eller arbetet utförs eller skulle ha utförts ska anses som arbetsgivare. Detta gäller också när reglerna om tvisteförhandling i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet tillämpas.

Mål om tillämpningen av 2 kap. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 12 a, 12 b, 13, 13 a, 13 b, 14, 14 a, 14 b, 15, 16, 17 eller 19 § ska prövas av allmän domstol och handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

Mål om tillämpningen av 2 kap. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 12 a, 12 b, 12 c, 13, 13 a, 13 b, 13 c, 14, 14 a, 14 b, 15, 16, 17 eller 19 § ska prövas av allmän domstol och handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om diskriminering som ägt rum före ikraftträdandet.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2012:673.

## 2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen ska ha följande lydelse.

### *Nuvarande lydelse*

### *Föreslagen lydelse*

#### 1 §

Diskrimineringsombudsmannen har de uppgifter som framgår av diskrimineringslagen (2008:567).

Ombudsmannen ska därutöver verka för att diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder inte förekommer på några områden av samhällslivet.

Ombudsmannen ska också i övrigt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder.

Ombudsmannen ska därutöver verka för att diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder inte förekommer på några områden av samhällslivet.

Ombudsmannen ska också i övrigt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.



### 3 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### **1 kap.** 8 §

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

## 4 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 5 §

I denna lag avses med

1. *bemanningsföretag*: en fysisk eller juridisk person som har arbetstagare anställda i syfte att hyra ut dessa till kundföretag för arbete under kundföretagets kontroll och ledning,

2. *kundföretag*: en fysisk eller juridisk person för vilken och under vars kontroll och ledning arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag arbetar, och

3. *grundläggande arbets- och anställningsvillkor*: villkor som fastställts i kollektivavtal eller andra bindande generella bestämmelser som gäller hos kundföretaget och som avser

a) arbetstidens längd, övertid, raster, vilotid, nattarbete, semester eller helgdagar,

b) lön,

c) skydd för barn och ungdomar, gravida, nyblivna mödrar och ammande kvinnor, eller

d) skydd mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionshinder*, sexuell läggning eller ålder.

d) skydd mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, *funktionsnedsättning*, sexuell läggning eller ålder.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.